

COMPLEXUL MUZEAL NAȚIONAL „MOLDOVA” IAȘI
MUZEUL DE ISTORIE A MOLDOVEI

CERCETĂRI ISTORICE
(SERIE NOUĂ)

XXXVI
2017

IAȘI
2017

COMITETUL DE REDACȚIE

Senica ȚURCANU (redactor șef)
Lăcrămioara STRATULAT
Loredana SOLCAN
Sorin IFTIMI
Ioan IAȚCU
Adriana MIRON (secretar de redacție)

Traduceri revizuite/realizate

Coralia COSTAȘ

Grafică copertă și Editare DTP

Cătălin HRIBAN

Adresa redacției

Complexul Muzeal Național „Moldova” Iași
Muzeul de Istorie a Moldovei
Piața Ștefan cel Mare și Sfânt, nr. 1
Iași, RO-700028
Telefon: 04 0232218383
Fax: 04 0332408166
e-mail: cercetari.istorice@yahoo.com

ISSN 1453-3960

EDITURA PALATUL CULTURII

Iași

SUMAR

SOMMAIRE – CONTENTS – INHALT

ABREVIERI <i>Abbreviations – Abreviations – Abkürzungen</i>	7
Mădălin-Cornel VĂLEANU, Evoluția habitatului uman în spațiul carpato-nistrean din Paleoliticul Superior și până în Neolitic / <i>The Evolution of the Human Habitat Between the Upper Paleolithic and the Neolithic</i>	11
Sergiu-Constantin ENEA, Din nou despre simboluri. Scurte considerații despre pintaderele din Neoliticul României / <i>Again about Symbols. Short Considerations on the Romanian Neolithic Stamp Seals</i>	33
Vasile DIACONU, Un vas eneolitic de tip kernos descoperit la Răucești, județul Neamț / <i>A Kernos-Type Eneolithic Vessel Discovered in Răucești, Neamț County</i>	47
George BODI, Ana-Lavinia VASILIU, Andrei Victor OANCEA, Mihaela OLARU, Investigație metodologică asupra posibilității caracterizării porozității ceramice cu ajutorul analizei automate a imaginilor digitale / <i>Methodological Investigation on the Possibility of Characterization of Ceramic Porosity through Digital Images Analysis</i> .	55
Casandra BRAȘOVEANU, Diana-Măriuca VORNICU, Felix-Adrian TENCARIU, Notă asupra materialelor din perioada Hallstattului Timpuriu descoperite recent în situl Isaiia - Balta Popii / <i>Note on the Finds Dated to Early Hallstatt Recently Discovered in the Site of Isaiia - Balta Popii</i>	81
Ioan IAȚCU, Tamilia-Elena MARIN, New Discoveries on the Middle Prut River: A Rare Type of Sinopean Amphora / <i>Noi descoperiri pe Prutul Mijlociu: un tip rar de amforă sinopeană</i>	95
Cătălin HRIBAN, The Adversary and its Weapon. The Late Medieval Depictions of the Anti-Christian / <i>Adversarul și armele sale. Reprezentări ale anti-creștinismului în Evul Mediu târziu</i>	105

Bobi APĂVĂLOAEI, Încercări de sistematizare a orașului Iași în perioada domniilor fanariote / <i>Systematization Attempts in the City of Iași During the Reign of the Phanariote Princes</i>	155
Violeta-Anca EPURE, Justiția în Principatele Române în viziunea călătorilor și consulilor francezi din perioada prepașoptistă / <i>La justice dans les Principautés Roumaines dans la vision des voyageurs et consuls français avant la révolution de 1848</i>	189
Ștefan S. GOROVEI, Testamentul unui ctitor ieșean: Paharnicul Iordache Lozonschi (1827) / <i>Le testament d'un ktitor jassyot: l'échanson Iordache Lozonschi (1827)</i>	203
Sorin IFTIMI, Colecția de portrete a familiei Callimachi (secolele XVIII-XIX) / <i>The Collection of Callimachi Family Portraits (18th -19th Century)</i>	225
Tudor-Radu TIRON, Mihail vodă Sturdza și proiectul celei dintâi decorații românești: <i>Semnul Distenției a Neprihănitei Slujbe</i> / <i>Le prince Michel Sturdza et le projet de la première décoration roumaine: le Signe de distinction Pour Service Irréprochable</i>	263
Vasile DIACONU, Restituiri privitoare la istoricul arheologiei nemțene. In memoriam prof. dr. Ioan Mitrea (1937-2017) / <i>Some Restitutions Regarding the History of Archaeology within the County of Neamț. In Memoriam Prof. Ioan Mitrea (1937-2017)</i>	297
Brîndușa MUNTEANU, Victor Condurache – personalitate a muzeografiei românești / <i>Victor Condurache – A Personality of the Romanian Museography</i>	311
Narcis Dorin ION, Din viața familiei Rosetti. Convorbiri cu Elisaveta (Safta) Varlam / <i>From the Life of the Rosetti Family. Discussions with Elisaveta (Safta) Varlam</i>	321

Recenzii și note de lectură

- Tudor Arnăuț, *Spații sacre și practici funerare din mileniul I a. Chr. în arealul carpato-balcanic*, Universitatea de Stat din Moldova, Centrul de Cercetare Științifică „Științele Umanistice”, Laboratorul de Cercetări Științifice „Tracologie”, Casa Editorial-Poligrafică „Bons Offices”, Chișinău, 2014, 564 p. (Tamilia-Elena MARIN) 347
- Dan Floareș, *Petru Șchiopul și epoca sa*, Editura Vasiliana '98, Iași, 2017, 255 p. (Cătălin HRIBAN) 352
- Sorin Iftimi, Aurica Ichim, *Iași – Capitala României, 1916-1918. Iassy – Capital City of Romania*, București, 2017, 311 p. (Ion I. SOLCANU) 357
- Ion Agrigoroaiei, *Opinie publică și stare de spirit în vremea Războiului de Întregire și a Marii Uniri*, ediția a II-a revizuită, Editura Fundației Academice AXIS, Iași, 2016, 324 p. (Ion I. SOLCANU)..... 358
- Ion Hâncu, *Scara vieții*, ediție îngrijită de prof. univ. dr. hab. Gheorghe Postică, Chișinău, 2016, 300 p. (Costică ASĂVOAIE) 360

Obituaria

- Paraschiva-Victoria Batariuc (13 ianuarie 1948-17 iunie 2016) (Rodica POPOVICI)..... 363

ABREVIERI

ABBREVIATIONS - ABREVIATIONS - ABKURZUNGEN

AARMSȘ	<i>Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Științifice</i> , București.
AIIAI/ AIIX	<i>Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Iași/ Anuarul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol”</i> , Iași.
AMM	<i>Acta Moldaviae Meridionalis</i> , Anuarul Muzeului Județean Vaslui.
AMN	<i>Acta Musei Napocensis</i> , Muzeul de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca.
AMP	<i>Acta Musei Porolissensis</i> , Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău.
AMS	<i>Acta Moldaviae Septentrionalis</i> , Muzeul Județean Botoșani.
Angustia	<i>Angustia</i> , Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, Sfântu Gheorghe.
AP	<i>Analele Putnei</i> , Centrul de cercetare și documentare „Ștefan cel Mare”, Mănăstirea Putna.
Apulum	<i>Apulum. Acta Musei Apulensis</i> , Muzeul Național al Unirii, Alba-Iulia
ArhGen	<i>Arhiva Genealogică</i> , Academia Română. Comisia de Heraldică, Genealogie și Sigilografie, Iași.
Arhiva	<i>Arhiva. Organul Societății Științifice și Literare</i> , Iași.
Arhiva Românească	<i>Arhiva Românească</i> , București.
ArhMed	<i>Arheologia Medievală</i> , Asociația Arheologilor Medieviști din România.
ArhMold	<i>Arheologia Moldovei</i> , Institutul de Arheologie Iași.
Ars Transilvanniae	<i>Ars Transilvaniae</i> , Institutul de arheologie și istoria artelor, Cluj-Napoca.
AȘUI	<i>Analele Științifice ale Universității „A. I. Cuza” din Iași</i> , Iași.
BAM	<i>Bibliotheca Archaeologica Moldaviae</i> , Iași.
BMA	<i>Bibliotheca Memoriae Antiquitatis</i> , Piatra-Neamț.
B.MIM	<i>București. Materiale de Istorie și Muzeografie</i> , Muzeul Municipiului București.
Boabe de Grâu	<i>Boabe de Grâu. Revistă de cultură</i> , București.
BSNR	<i>Buletinul Societății Numismatice Române</i> , București.

BTh	<i>Bibliotheca Thracologica</i> , București.
Buridava	<i>Buridava. Studii și materiale</i> , Muzeul Județean „Aurelian Sacerdoțanu”, Vâlcea.
CA	<i>Cercetări Arheologice</i> , Muzeul Național de Istorie a României, București.
Carpica	<i>Carpica</i> , Muzeul Județean de Istorie „Iulian Antonescu”, Bacău.
CC	<i>Codrul Cosminului</i> , Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava.
CCAR	<i>Cronica cercetărilor arheologice din România</i> , CIMEC, București.
CCDJ	<i>Cultură și civilizație la Dunărea de Jos</i> , Muzeul Dunării de Jos, Călărași.
CDM	<i>Catalogul documentelor moldovenești</i> , București.
CI	<i>Cercetări Istorice</i> , Muzeul de Istorie a Moldovei, Iași.
CN	<i>Cercetări Numismatice</i> , Muzeul Național de Istorie a României, București.
CNA	<i>Cronica numismatică și arheologică. Foaie de informații a Societății Numismatice Române</i> , București.
Cumidava	<i>Cumidava</i> , Muzeul Județean de Istorie, Brașov.
Dacia	<i>Dacia. Recherches et découvertes archéologiques en Roumanie</i> , București.
Dacia N. S.	<i>Dacia. Revue d'archéologie et d'histoire ancienne</i> , Nouvelle Série, București.
DIR	<i>Documente privind istoria României</i> , seria A, Moldova; seria B, Țara Românească, București.
Dolgozatok	<i>Dolgozatok. Az Erdélyi Nemzeti Múzeum érem- és régiséggyűjteményéről</i> , Kolozsvár.
DRH	<i>Documenta Romaniae Historica</i> , seria A, Moldova; seria B, Țara Românească, București.
ERAUL	<i>Etudes et recherches archéologiques de l'Université de Liège</i> , Liège.
Europa XXI	<i>Europa XXI</i> , Centrul de Istorie și Civilizație Europeană, Academia Română, Filiala Iași.
Forum Cultural	<i>Forum Cultural</i> , Direcția Județeană pentru Cultură și Patrimoniul Cultural Național Botoșani.
Herb	<i>Herb. Revista română de heraldică</i> , Institutul Român de Genealogie și Heraldică „Sever Zotta”, Iași.
Hierasus	<i>Hierasus. Anuarul Muzeului Județean Botoșani</i> , Muzeul Județean Botoșani.
Historia Urbana	<i>Historia Urbana</i> , Academia Română. Comisia de Istorie a Orașelor din România, Sibiu.

IN	<i>Ioan Neculce. Buletinul Muzeului Municipal Iași</i> , Iași.
KSIA	<i>Kratkie soobšenija Instituta Arheologii</i> , Kiev.
MAE	Ministerul Afacerilor Externe.
MCA	<i>Materiale și Cercetări Arheologice</i> , Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București.
MDO	<i>Monitorul. Diar oficial al Terei Romanesci</i> , București.
MemAntiq	<i>Memoria Antiquitatis. Acta Musei Petrodavensis</i> , Complexul Muzeal Județean Neamț.
MMS	<i>Mitropolia Moldovei și Sucevei</i> , Iași.
MN	<i>Muzeul Național</i> , Muzeul Național de Istorie a României, București.
MNAR	Muzeul Național de Artă al României.
MOF	<i>Monitorul Oficial al României</i> , București.
Monumentul	<i>Monumentul - Tradiție și Viitor, lucrările Simpozionului Național „Monumentul - Tradiție și Viitor”</i> , Iași.
Mousaios	<i>Mousaios</i> , Muzeul Județean Buzău.
Peuce	<i>Peuce</i> , Institutul de cercetări Eco-Muzeale, Tulcea.
RA	<i>Revista Arheologică</i> , Institutul Patrimoniului Cultural al Academiei de Științe a Moldovei, Chișinău.
RdI	<i>Revista de Istorie</i> , București.
RIM	<i>Revista de Istorie a Moldovei</i> , Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei, Chișinău.
RIR	<i>Revista Istorică Română</i> , București.
RMI	<i>Revista Monumentelor Istorice</i> , București.
RMM	<i>Revista Muzeelor și Monumentelor</i> , București.
RMM-MIA	<i>Revista Muzeelor și Monumentelor. Monumente Istorice și de Artă</i> , București.
RRH	<i>Revue roumaine d'histoire</i> , București.
SAA	<i>Studia Antiqua et Archaeologica</i> , Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.
Sargeția	<i>Sargetia. Acta Musei Devensis</i> , Deva.
SCIA-AP	<i>Studii și cercetări de istoria artei. Seria Artă plastică</i> , București.
SCIV(A)	<i>Studii și cercetări de istorie veche (și arheologie)</i> , Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București.
SJAN	Serviciul Județean al Arhivelor Naționale.

SMMIM	<i>Studii și Materiale de Muzeografie și Istorie Militară</i> , Muzeul Militar Central, București.
SP	<i>Studii de Preistorie</i> , Asociația Română de Arheologie, București.
StComSM	<i>Satu Mare. Studii și Comunicări</i> , Muzeul Județean Satu Mare, Satu Mare.
Suceava	<i>Suceava</i> , Anuarul Muzeului Bucovinei, Suceava.
Tibiscus	<i>Tibiscus</i> , Muzeul Banatului, Timișoara.
ThD	<i>Thraco-Dacica</i> , Institutul Român de Tracologie, București.
UISPP	Union Internationale des Sciences Préhistoriques et Protohistoriques.

MIHAIL VODĂ STURDZA ȘI PROIECTUL CELEI DINTĂI DECORAȚII ROMÂNEȘTI: *SEMNUȚI DISTENȚIEI A NEPRIHĂNITEI SLUJBE*

Tudor-Radu TIRON¹

*...Mortels, prosternez-vous: c'est ainsi que le roi
Honore le mérite, et couronne la foi...*
(Racine, Esther, II, 5)

Cuvinte cheie: Mihail vodă Sturdza, Regulamentul Organic, decorații românești, boierime, administrație

Mots-clefs: prince Mihail Sturdza, Règlement Organique, décorations roumaines, noblesse, administration

Autorii care s-au aplecat asupra începuturilor faleristicii românești au constatat că, sub aspect formal, instituirea celei dintăi distincții este legată de domnia lui Alexandru Ioan Cuza: astfel, la 24 mai/ 5 iunie 1860², principele a sancționat proiectul legii prin care se înființa o medalie, cunoscută sub numele „Pro Virtute Militari”, recompensă simbolică destinată militarilor pompieri, de orice grad, care luaseră parte la lupta din Dealul Spirii³. Până la proclamarea

¹ Comisia Națională de Heraldică, Genealogie și Sigilografie a Academiei Române, BUCUREȘTI.

Autorul se folosește de acest prilej pentru a adresa mulțumirile sale părintelui Nenad M. Jovanovich (Belgrad), domnului dr. Silviu Andrieș-Tabac (Chișinău), domnului dr. Simion Călția (București), domnului dr. Sorin Iftimi (Iași), domnului dr. Lucian-Valeriu Lefter (Vaslui), domnului Pierre Daniel de Losada (Almeria), domnului Tudor Alexandru Martin (București), precum și domnului dr. Mikhail Y. Medvedev (Sankt Petersburg), pentru întregul sprijin acordat în vederea realizării textului de față.

² *Decretul Domnesc nr. 78 din 24 mai 1860* [pentru întărirea și promulgarea] *legii în privința recompensiei ostașilor care au luat parte la lupta din 13 septembrie 1848*, în *MDO*, nr. 140, miercuri, 15 iunie 1860.

³ Vintilă Ivănceanu, Petre P. Sterescu, Petre Ionescu, C. Tâmpeanu, *Ordine, cruci și medalii române. Istorice, legi și regulamente*, Imprimeria Statului, București, 1927, p. 89; General Gr. Constandache, *Medaliile și decorațiunile militare românești. Privire asupra recompenselor*,

Independenței de Stat – dată care va coincide cu legiferarea Ordinului „Steaua României”, întâiul nostru ordin național – au mai fost instituite alte două medalii, „Virtutea Militară” (1872)⁴, respectiv „Bene Merenti” (1876)⁵, la care se adăuga și „Semnul Onorific” al ofițerilor (1872)⁶.

Alături de aceste însemne, oficial instituite și acordate, se cunosc mai multe decorații rămase în stadiul de proiect⁷. Dacă de numele lui Barbu Dimitrie Știrbei, domn al Țării Românești, se leagă distincția numită „Pentru Destoinicie și Osârdie” (1851)⁸, cele mai multe încercări ale perioadei i se vor datora tot Domnului Unirii: „Legionul Jerbei de Aur” (1859)⁹, „Crucea de Fier” (1864)¹⁰, medaliile „Devotament și Curagiu” și „Virtutea Militară” (1864)¹¹, precum și, în fine, „Ordinul Unirii” (1864)¹².

Impulsul dat de către oamenii politici de la miazănoapte de Milcov în problema instituirii decorațiilor rămâne incontestabil; Vodă Cuza era moldovean,

decorațiilor și medaliilor, în *BSNR*, anii XXIX-XXXVI, nr. 83-90, 1935-1942, partea II, p. 190-192; Ion Safta, Rotaru Jipa, Tiberiu Velter, Floricel Marinescu, *Decorații românești de război. 1860-1947*, Editura Universitaria, București, 1993, p. 15; Cornel I. Scafeș, Horia Vl. Șerbănescu, Corneliu M. Andonie, Ioan I. Scafeș, *Armata Română în Războiul de Independență. 1877-1878*, Editura Sigma, București, 2002, p. 276.

⁴ Vintilă Ivănceanu, Petre P. Sterescu, Petre Ionescu, C. Tâmpăanu, *op. cit.*, p. 93-97.

⁵ *Ibidem*, p. 139-140.

⁶ *Ibidem*, p. 99-100.

⁷ Constanța Știrbu, *Date noi privind emiterea decorațiilor românești dedicate Războiului de Independență*, în *MN*, IV, 1978, p. 545.

⁸ Egon Graner, G. Iordănescu, *Catalogul medaliilor moldo-române, cunoscute de la anul 1600 până la 1906*, în *BSNR*, anul III, trimestrele III (1905) - II (1906), p. 15-16; Constantin Moisil, *Cabinetul Numismatic al Academiei Române*, în *Boabe de Grâu*, anul IV, nr. 12, decembrie 1933, p. 715; Ion Safta, Rotaru Jipa, Tiberiu Velter, Floricel Marinescu, loc. cit.

⁹ Constantin Moisil, *Încercările lui Cuza Vodă de a institui decorații naționale*, în *CNA*, 1940, ianuarie-iunie, p. 3. În același sens și Sorin Iftimi, Aurica Ichim, *Alexandru Ioan Cuza. Seme, monograme, decorații*, Editura Kolos, Iași, 2009, p. 67.

¹⁰ C. I. Istrati, *op. cit.*, p. 15. În același sens și Dan Cernovodeanu, *Originea decorației „Trecerea Dunării”*, în *RMM*, seria muzee, XIV, 1977, nr. 3, p. 30-31, respectiv Constanța Știrbu, *op. cit.*, p. 550.

¹¹ Constantin Moisil, *Încercările lui Cuza Vodă...*, p. 6. În același sens și Egon Graner, G. Iordănescu, *op. cit.*, p. 28, respectiv Ion Safta, Rotaru Jipa, Tiberiu Velter, Floricel Marinescu, *op. cit.*, p. 116.

¹² C. I. Istrati, *op. cit.*, p. 13-14 (amintit sub numele „Steaua României”); Vintilă Ivănceanu, Petre P. Sterescu, Petre Ionescu, C. Tâmpăanu, *op. cit.*, p. 92 (ordin menționat, însă fără indicarea denumirii); Dan Alex. Berindei, *Cuza-Vodă și Ordinul „Unirii”. O încercare de instituire a unei decorații naționale*, în *RIR*, vol. XVII, fasc. I-II, 1947, p. 98-104; Constanța Știrbu, *Date noi privind instituirea „Ordinului Unirii” în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza*, în *MN*, I, 1974, p. 95-103; Ion Safta, Rotaru Jipa, Tiberiu Velter, Floricel Marinescu, *op. cit.*, p. 15-16; Sorin Iftimi, Aurica Ichim, *op. cit.*, p. 67-70; Dragoș Băldescu, *Primele proiecte de decorații românești*, în *CN*, XVII, 2011, p. 193-199.

cum tot moldoveni erau și Vasile Alecsandri (care fusese inițiatorul „Jerbei de Aur”)¹³ ori Mihail Kogălniceanu (care sprijinise, atât în 1864, cât și în 1877, crearea primului ordin al statului român)¹⁴. Așadar, nu ne va surprinde să regăsim *culorile roșu și albastru*, deci cele ale drapelului Principatului Moldovei din perioada regulamentară¹⁵, în cromatica panglicii Ordinului „Steaua României”, respectiv în aceea a Medaliei „Virtutea Militară” – cele mai vechi distincții oficial instituite, care se află încă în uz¹⁶.

Ideea înființării unor distincții autohtone se regăsește în „Osibitul act de numirea suveranului rumânilor”, sau proiect de constituție – după recunoașterea independenței (5/17 noiembrie 1838), la lit. k: „Se va înfățișa un ordin de cinste civil și militar” (în versiune franceză: „... Un ordre d'honneur civil et militaire sera créé...”)¹⁷. Prevederea va fi reluată între revendicările „Conjurațiunii Confederate a Moldovei” din 1839, grupare boierească – și nu numai – avându-l drept animator pe comisul Leonte Radu. Dorind reformarea țării, îndepărtarea domnului Mihail Sturdza (1834-1849) (Fig. 1) și înlocuirea protecției rusești cu o protecție comună a mai multor mari puteri (între alte revendicări)¹⁸, conjurații inseraseră, în „Protocolalele” lor, *dezideratul înființării unei instituții cavaleresti* grupând două distincții, una civilă și alta militară: „...să se câștige voie a se informa capitul de două ordine, unul țivil și unul milităresc...” (în versiune franceză: „...que l'on obtienne la permission d'instituer un chapitre sur deux décorations, l'une civile et l'autre militaire...”)¹⁹.

¹³ Sorin Iftimi, Aurica Ichim, *op. cit.*, p. 67-70.

¹⁴ Constanța Știrbu, *Date noi privind instituirea...*, p. 98-103.

¹⁵ Dan Cernovodeanu, *Evoluția armelor Țărilor Române de la apariția lor și până în zilele noastre (sec. XIII-XX)*, Editura Istros, Brăila, 2005, p. 233-236 și pl. XCIII, fig. 2.

¹⁶ Ordinul Național „Steaua României” se consideră a fi instituit în 1877 – *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 11 din 25 iunie 1998 pentru instituirea Ordinului „Steaua României”* (MOF, partea I, nr. 236 din 29 iunie 1998), aprobată prin *Legea nr. 77 din 7 mai 1999* (MOF, partea I, nr. 200 din 10 mai 1999) și republicată (MOF, partea I, nr. 271 din 14 iunie 1999). Medalia „Virtutea Militară” se consideră a fi instituită în 1872, dar legiuitorul a inclus și data „1864” în alcătuirea însemnului Ordinului omonim – *Legea nr. 459 din 9 iulie 2002 privind Ordinul „Virtutea Militară” și Medalia „Virtutea Militară”* (MOF, partea I, nr. 563 din 31 iulie 2002).

¹⁷ Cornelia Bodea, *1848 la români. O istorie în date și mărturii*, I, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982, p. 124, 126.

¹⁸ A. D. Xenopol, *Istoria partidelor politice în România. Volumul I. De la origini până la 1866*, Albert Baer, București, 1910, p. 193-203.

¹⁹ Eudoxiu de Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria românilor*, Supliment I, volumul VI, 1827-1849, documente adunate, coordonate și publicate de D. A. Sturdza și C. Colescu-Vartic, București, 1895, doc. XXXV, p. 84, 98. Prevederea amintită făcea parte dintr-o serie de mai multe revendicări cu caracter simbolic, referitoare la emiterea de monedă măruntă, la respectarea unui ceremonial de întronare a domnilor după „modelul vechimii” etc.

Revendicarea nu trebuie să ne surprindă; pe de o parte, ea venea în acord cu spiritul veacului al XIX-lea, când distincțiile de merit au cunoscut o nemaiauzită răspândire, chiar și în statele mai puțin deschise ideilor progresiste²⁰; pe de altă parte, înființarea unor ordine destinate răsplătirii unor merite civile și militare nu face decât să illustreze străvechea tradiție autohtonă a răsplătirii slujbei prin acordarea de drepturi și ranguri, tradiție atestată încă de la primele acte emise în cancelaria Țării Moldovei, prin formule precum „...ne-au slujit cu dreaptă credință și slujesc și încă nădăjduim de la dâșii slujbe mai mari...” (СЛЪЖИЛИ НАМЪ ИС ПРАВОЮ ВЪРНОЮ И СЛЪЖИТЪ И ЕЩЕ ПО ИИХЪ БОЛШЕЕ СЛЪЖБЫ НАДЪЕМСА)²¹, „...iar astăzi ne slujește nouă cu dreaptă și credincioasă slujbă...” (А ДНЕСЪ СЛЪЖИТЪ] НАМЪ ПРАВОЮ И ВЪРНОЮ СЛЪЖБОУ)²² ori „...<le>-am dat pentru dreptcredincioasa lor slujbă...” (ЕСМЪ ТЫ ИМЪ ДАЛИ ЗА ПРАВОВЪРНОЮ ИХЪ СЛЪЖБУ)²³. Traversând veacurile, *criteriul slujbei credincioase și îndelungate* rămăsese de actualitate – cel puțin sub aspect formal! – în prima jumătate a secolului al XIX-lea, după cum o arată numeroasele formulări care stau la baza decretelor de atribuire a rangurilor boierești²⁴; o situație similară se constata și în Imperiul Rus, unde *serviciul constituia semnul distinctiv al nobleței*²⁵.

Decorații propriu-zise nu au fost instituite în Principatele extracarpatice, nici în perioada medievală și nici în cea premodernă. După frumoasa expresie de acum un veac a doctorului Constantin I. Istrati, „...*Decorațiunile erau rănile primite și moșiile care adesea se dădeau ca răsplată...*” (s.n.)²⁶. În schimb, în societatea românească exista, la fel ca pretutindeni, *un set de onoruri* destinate celor care binemeritaseră față de Domnie. Era un lucru firesc ca devotamentul și priceperea

²⁰ Václav Měříčka, *Orders and Decorations*, edited by Dermot Morrah F.S.A., Arundel Herald Extraordinary, Paul Hamlyn Limited, London, 1967, p. 80 și următoarele.

²¹ DRH, A, I (1384-1448), volum întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu și L. Șimanschi, nr. 4 (document datat 18 noiembrie 1393).

²² *Ibidem*, nr. 8 (document după 2 iulie 1398 – înainte de 28 noiembrie 1399).

²³ *Ibidem*, nr. 18 (document datat 1 august 1403).

²⁴ Mihai-Răzvan Ungureanu, *Marea arhondologie a boierilor Moldovei (1835-1856)*, ediția a II-a, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2014, *passim*: „...pentru slujbe...”, „...pentru serviții...”, „...pentru osăbite slujbe...”, „...pentru însărcinare ci au avut...”, „...pentru împlinire îndatoririi...”, „...pentru slujbele jărtvite...”, „...pentru îndelungată vreme cât s-au aflat...”, „...pentru vrednicie cu care slujăști neprecurmit în curgire de mai mulți ani...”, „...pentru învechime în această slujbă...”, „...pentru slujbe politicești și militărești...”, „...în privire slujbilor și a vârstei sale...” etc.

²⁵ Gheorghe Platon, Alexandru-Florin Platon, *Boierimea din Moldova în secolul al XIX-lea. Context european, evoluție socială și politică (Date statistice și observații istorice)*, Editura Academiei Române, București, 1995, p. 49, 53-54.

²⁶ C. I. Istrati, *Primele însemne de distincțiuni și decorațiuni române*, în *AARMSȘ*, seria II, tom XXXVI, 1913-1914, p. 9.

în treburile statului să fie recompensate prin hărăzirea de ranguri boierești²⁷, prin acordarea unor „mile” (danii de pământ ori alte avantaje)²⁸, prin exprimarea de mulțumiri, precum și prin remiterea unor obiecte având valoare materială ori simbolică. Dintre acestea din urmă, amintim darurile²⁹ – tabachere de preț, pungi cu bani³⁰, straie scumpe (pe care Paul din Alep le numea „veșminte de onoare”)³¹ etc. – beneficii care, de regulă, se înmânau în anumite momente ale anului³²; tot astfel, dintre obiectele cu caracter simbolic amintim, în acest context, toiegele cu rol ceremonial, diferențiate în funcție de rangul fiecărui deținător, pe care marii dregători ai Moldovei le primeau de la domn (după cum o arată Miron Costin)³³. La urmă, dar nu în cele din urmă, ceremonialul și organizarea Curții în sens larg arătau, fără echivoc, amplasarea celor mari și a celor mici în „piramida” socială a vremii, cu alte cuvinte onoarea ori distincția ce i se arătau fiecăruia. Domnul avea la dispoziția sa, în mod nemijlocit, toate aceste onoruri, încercarea lui Alexandru Ioan Cuza de a institui o decorație românească fiind justificată și prin faptul că domnul nu mai putea, în spiritul art. 46 al *Convenției* de la Paris din 1858³⁴, să recompenseze pe cineva prin acordarea unor ranguri boierești ori a unor sume de bani³⁵.

În perioada domniilor regulamentare, portul decorațiilor devenise curent, atât la nivelul funcțiilor civile, cât și al celor militare – ca să nu mai vorbim de domnii de la Iași și București, de înaltele fețe bisericesti, precum și de dregătorii ambelor Principate! Era vorba, în primul rând, de decorațiile otomane, la care se

²⁷ Mihai-Răzvan Ungureanu, *Genealogia ca expresie a definiției sociale a boierimii moldovenești în epoca regulamentară*, în *ArhGen*, III (VIII), 1996, 3-4, p. 108. Referindu-se la consolidarea administrației Moldovei regulamentare prin aplicarea principiului răsplătirii meritului personal, autorul arată că „...cinurile funcționarești împlineau rolul simbolic al decorațiilor...”.

²⁸ General Gr. Constandache, *op. cit.*, p. 190.

²⁹ C. I. Istrati, loc. cit.

³⁰ Anticipând salarizarea dregătorilor amintită în *Condica* (1741-1742) lui Constantin vodă Mavrocordat, ca premisă a modernizării administrației – v. Gheorghe Platon, Alexandru-Florin Platon, *op. cit.*, p. 77.

³¹ *** *Călători străini despre Țările Române*, vol. VI, partea I, *Paul de Alep*, îngrijit de M. M. Alexandrescu-Dersca Bulgaru, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976, p. 109.

³² Dan Simonescu, *Literatura românească de ceremonial. Condica lui Gheorgachi, 1762*, Fundația Regele Carol I, București, 1939, p. 108-109.

³³ Miron Costin, *Opere*, I, ediție critică îngrijită de P. P. Panaitescu, Editura pentru Literatură, București, 1965, p. 267-268.

³⁴ *** *Acte și documente relative la istoria renascerei Romaniei*, publicate de Ghenadie Petrescu, episcop de Argeș, Dimitrie A. Sturdza, Membru Academiei Române și Dimitrie C. Sturdza, Lito-tipografia Carol Göbl, Bucuresci, 1892, p. 313.

³⁵ Scrisoarea domnului către C. Negri, agent al Principatelor Unite la Constantinopol, datată 11 (23) noiembrie 1864 – Constantin Moisil, *Încercările lui Cuza Vodă...*, p. 195. În același sens și Dan Alex. Berindei, *op. cit.*, p. 98.

adăugau cele străine, îndeosebi rusești (dar și austriece, prusiene, grecești etc.)³⁶, acordarea acestora fiind corespunzător reflectată în presa vremii³⁷. De altfel, în perioada regulamentară termenii de „decorație” și „distincție” s-au impus în limba română, având înțelesul valabil până astăzi³⁸. Descoperind că supușii lor erau iubitori ai acestor onoruri, pe care le purtau cu mândrie și cu care voiau să fie zugrăviți în portrete³⁹, domniii regulamentari au realizat repede că *decorațiile constituiau o eficientă modalitate de realizare a actului de guvernare*, în deplin acord cu teoriile care, încă din a doua jumătate a veacului al XVIII-lea, fuseseră elaborate de un Giuseppe Gorani (1740-1819) ori de un Jeremy Bentham (1748-1932), asupra rolului și modalității acordării onorurilor⁴⁰. Dacă accesul la distincțiile puterii protectoare și la cele ale altor state se afla în mâinile consulilor străini, domnul era cel care intervenea, în mod direct, pentru decorarea cuiva cu un însemn otoman. Premisele erau cât se poate de favorabile în această direcție. Înalta Poartă instituiseră (pe la 1247/1831 - 1248/1832), o decorație de merit numită „Ordinul Gloriei” (tc. *Nişân-ı İftihâr*), care, de bun la început, a fost intens solicitată în contextul relațiilor diplomatice ce legau Imperiul Otoman de state precum Rusia, Austria, Marea Britanie sau Franța. Pe baza unor condiții de atribuire foarte permissive, Ordinul a fost conferit cu larghețe străinilor, statul otoman dorind să se alinieze, pe această cale, la uzanțele Europei acelor vremuri⁴¹. Cu și mai mare larghețe Ordinul a fost conferit supușilor Sultanului; conceput ca o bijuterie și împărțit, în mai multe categorii și subcategorii organizate ierarhic, „Ordinul Gloriei” devenise o povară bugetară, fapt care a dus la adoptarea unor măsuri radicale, precum obligarea celor decorați de a transmite la Monetăria Imperială decorațiile pe care le primiseră (în 1267/1851), înființarea Ordinului *Mecîdî*,

³⁶ Floricel Marinescu, Maria Radovici, *Personalități din Țara Românească și Moldova distinse cu decorații străine în primele șase decenii ale secolului al XIX-lea*, în *SMMIM*, 14-15, 1981-1982, p. 121-125. În același sens și Tudor-Radu Tiron, *Despre folosirea decorațiilor în stemele boierilor din Moldova și Țara Românească, în perioada domniilor regulamentare*, în *MN*, XVII, 2005, p. 90-94.

³⁷ Ioan Lupu, Nestor Camariano și Ovidiu Papadima, *Bibliografia analitică a periodicelor românești*, volumul I, 1790-1850, partea a III-a, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1967, p. 1.183-1.186.

³⁸ *** *Dicționarul limbii române*, tomul III, *D-Deținere*, Editura Academiei Române, București, 2010, p. 276-277, 279; *ibidem*, serie nouă, tomul I, partea a 5-a, *Litera D. Deținut-Discopotiriu*, Editura Academiei Române, București, 2007, p. 1.221-1.222.

³⁹ Constanța Vintilă-Ghițulescu, *Evgheeniți, ciocoi, mojici. Despre obrazele primei modernități românești (1750-1860)*, Editura Humanitas, București, 2015, p. 45-47.

⁴⁰ Olivier Ihl, *Gouverner par les honneurs. Distinctions honorifiques et économie politique dans l'Europe du début du XIX^e siècle*, în *Genèses*, 55, juin 2004, p. 7-12.

⁴¹ Edhem Eldem, *Pride and Privilege. A history of Ottoman Orders, Medals and Decorations*, Ottoman Bank Archives and Research Centre, 2004, p. 110-117.

reglementat după modelul marilor ordine europene (în 1268/1852) și acordarea „Ordinului Gloriei” doar în cazuri speciale⁴².

În relația cu domnii de la Iași și București, Poarta nu a dat dovadă de parcimonie; cu prilejul investiturii sale ca domn al Țării Românești, Alexandru vodă Ghica (1834-1842) va aduce cu sine mai multe „Ordine ale Gloriei” pentru boierii merituoși, dintre care va înmâna unul singur, anume fratelui său, marele vornic Mihai Ghica (1794-1850)⁴³. Tot astfel, în 1846 ajungea la București Behcet Efendi, trimis al sultanului, care i-a înmânat lui Gheorghe vodă Bibescu (1843-1848) trei săbii și un număr de decorații, spre a le împărți după cum va crede de cuviință⁴⁴. Este de la sine înțeles că, în afara acestor decorații lăsate la discreția Domniei, destule altele erau obținute pe baza listelor nominale transmise, prin capucheaie, autorităților din capitala Imperiului. Nu este inutil de arătat că „Ordinul Gloriei” avea modele speciale pentru „...boieri și alți ofițeri ai Valahiei și Moldovei...”, împărțite în categorii valorice de la „numărul unu” (tc. *birinci numero*) până la „numărul șase” (tc. *altinci numero*) și asemănătoare cu cele destinate „...interpreților și secretarilor statelor străine...”⁴⁵.

În bogata colecție de documente aflată la Biblioteca Academiei Române, am avut ocazia de a identifica un material (Fig. 2), datând din vremea lui Mihail vodă Sturdza, cuprinzând proiectul de reglementare a unui însemn numit, încă de la cel dintâi articol, „Semnul Distincției a Neprihănitei Slujbe”⁴⁶. Este un text scris în limba română, cu litere chirilice, cu cerneală, pe un suport format din trei coli de hârtie de format mare, pliate la mijloc și cusute cu sfoară, rezultând șase file nenumerotate, la rândul lor dispuse pe două coloane. Din faptul că textul este redat doar pe coloana din stânga rezultă că avem de-a face cu un material de lucru. Fără a fi semnat, textul este datat în creion, pe prima filă, „1846 VIII 26” – dată amintind de fastuoasele ceremonii de întronare a domnului, ce au avut loc cu 12 ani mai devreme, marcând o „nouă epohă” în istoria Moldovei⁴⁷. Nu avem date despre autorul acestui text; probabil că trebuie să fi fost cineva de încredere din cadrul Curții Domnești⁴⁸, dacă nu chiar vreun ministru. În orice caz, lucrarea nu s-a putut

⁴² *Ibidem*, p. 123-124 și 176-179.

⁴³ Constanța Vintilă-Ghițulescu, *op. cit.*, p. 46.

⁴⁴ „Vestitorul Românesc” din 11 noiembrie 1846 – v. Ioan Lupu, Nestor Camariano, Ovidiu Papadima, *Bibliografia analitică a periodicelor românești*. Volumul I. 1790-1850. Partea I, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1966, p. 377.

⁴⁵ Edhem Eldem, *op. cit.*, p. 97, 103.

⁴⁶ Biblioteca Academiei Române, *Documente Istorice*, CCLXX, 106.

⁴⁷ Mihai-Răzvan Ungureanu, *Câteva note privitoare la ritualul ceremoniilor domnești din vremea lui Mihail Sturdza. Sărbătorile instalării la putere (1834)*, în *ArhGen*, II (VII), 1995, 3-4, p. 314-318, 322.

⁴⁸ Precum erau, în deceniul al cincilea al secolului al XIX-lea, căminarul Ghiorghe Antipa, „locoțiitor de ispravnic Palatului Domnesc”, spătarul Grigori Schilet (Scheletti), care fusese

face fără încuviințarea domnului, dacă ținem cont de toate implicațiile pe care le putea avea punerea în operă a unui asemenea proiect. De faptul că este vorba de un demers în direcția unei reglementări oficiale ne dăm seama după însăși structura textului, cuprinzând *intitulația* uzuală din actele princiare – „Cu mila lui Dumnezeu, Noi, Mihail Grigoriu Sturza v(oie)v(o)d, Domnul Țerei Moldovei” – urmată de *preambul*, de *dispoziție* (textul propriu-zis, împărțit în articole numerotate până la 28), precum și de *coroborație* (cu adăugarea viitoarei autentificări prin pecetea domnească). „Statornicirea” distincției era prevăzută pentru ziua de 26 august 1846, „...Spre pomenirea zilei de a noastră întronare...” (articolul 2).

Avem destule informații din care rezultă aplecarea lui Mihail vodă Sturdza către latura solemnă a lucrurilor; magnificele serbări ale întronării sale fuseseră atent vegheate de către aga Gheorghe Asachi (1788-1869)⁴⁹, amintirea noii domnii fiind marcată de ridicarea frumosului „Obelisc al Leilor” (1834-cca.1841) din Parcul Copou de la Iași⁵⁰. De domnia aceluiași Mihail Sturdza se leagă și importante înnoiri în privința uniformelor militare și civile. Dacă reglementarea celor dintâi (îndeosebi după 1845)⁵¹ era o consecință firească a modernizării miliției Principatului, încercarea de stabilire a unor uniforme pentru funcționarii civili (1834)⁵² trebuie înțeleasă tot ca o modalitate de distincție, după cum se arată în preambului Ofisului Domnesc prin care Sfatul Ocârmuitor era însărcinat cu executarea proiectului normativ: „...Uniforma îndeobște este o îmbrăcăminte deosebitoare a fețelor care sau sunt întrebuițate pentru obștesc folos, sau că pentru niscaiva slujbe, ori învrednicire de la Domnul Stăpânitoriu și de la Patrie au drit de a purta *acest semn de merit*...” (s.n.)⁵³. Atent preocupat de propria sa imagine, Mihail vodă Sturdza – care la 6 martie 1842 avea să primească din partea Obșteștii Adunări titlul de „Părinte al Moldovei”⁵⁴ – a urmărit jalonarea domniei sale printr-o serie

„stolonoceal(ni)c la Derecțâie Curtșii gospod” ori, poate, aga Costachi Tomazichi, cunoscut ca „director Curtșii gospod” – Idem, *Marea arhondologie...*, p. 19, 180, 200.

⁴⁹ Idem, *Câteva note...*, p. 300-301.

⁵⁰ Sorin Iftimi, *Iașii în bronz și marmură. Memoria statuilor*, în *CI*, XXIV-XXVI, Iași, 2010, p. 497-500.

⁵¹ Cristian M. Vlădescu, *Uniformele armatei romane. De la începutul secolului al XIX-lea până la victoria din mai 1945*, Editura Meridiane, București, 1977, p. 24-34.

⁵² *** *Culegere împărtășirilor a Prea Luminatului Domn Ocârmuitor a Moldovei Mihail Sturza Grigoriu Vv., făcută Gheneralnicelor Obicinuite Adunări în cursul sesiilor lor și adresele acestora de la anul 1834 până la 1840/ Recueil des communications de S.A.S. le Prince Régnant de la Moldavie Michel Stourdza, faites aux Assemblées Générales pendant leur sessions et des adresses de ces Assemblées depuis l'année 1834 jusqu'au 1840*, Eșii, la Institutul Albinei/ Yassi, à l'Imprimerie de l'Abeille, 1840, p. 19.

⁵³ Adrian-Silvan Ionescu, *Modă și societate urbană în România epocii moderne*, Editura Paideia, București, 2006, p. 350.

⁵⁴ Ioan C. Filitti, *Domniile române sub Regulamentul Organic, 1834-1848*, Librăriile Soccec &

de medalii comemorative: medalia sărbătoririi a trei ani de la inaugurarea Academiei Mihăilene (1838), medalia dedicată principelui, ca fondator al instituțiilor Patriei (1840), medalia dedicată principelui, ca organizator al așezămintelor spitalicești (1842), medalia marcând vizita lui Franz Liszt la Iași (1847)⁵⁵, medalia celei de-a cincea aniversări a căsătoriei principelui cu Smaranda Vogoride, alianță care i-a deschis drumul spre tronul țării (1839)⁵⁶. Aceste obiecte cu caracter simbolic rămân importante nu numai prin faptul că ele datează dintr-o vreme în care domnii români nu aveau dreptul de a bate medalii, decorații sau monede⁵⁷, ci și pentru că, inspirate ori pur și simplu comandate de către domn, ele constituiau o modalitate *sui generis* de răsplătire a cuiva, ori de indicare a unui înalt favor. Tot în ideea atentei cultivări a propriei imagini trebuie avută în vedere și vasta iconografie asociată lui Mihail vodă Sturdza (lucrări realizate în ulei, acuarelă, litografii etc.)⁵⁸, prin care chipul domnului, redat în nenumărate feluri – inclusiv în togă romană! – era popularizat într-o manieră pe care, astăzi, am putea-o numi propagandistică. În acest sens, observația istoricului Sorin Iftimi referitoare la domnia lui Mihail Sturdza ca „epocă a imaginii”⁵⁹, poate fi reținută nu numai în sensul conservării memoriei locurilor și a chipurilor de atunci, ci și în acela al *imaginii cu caracter simbolic, folosită în scopul legitimării și promovării unui regim politic*.

Prin urmare, putem trage concluzia că, în momentul 1846, Mihail vodă Sturdza depusese eforturi permanente și diversificate în vederea consolidării propriului său regim, nu numai prin tradiționala politică de acordare a slujbelor și prin mijlocirea conferirii distincțiilor puterii suzerane, ci și prin atenta promovare a persoanei și realizărilor sale. În aceeași ordine logică se înscrie și inițiativa instituirii unei distincții, cu atât mai mult cu cât denumirea acesteia se raporta exact la *principiul răsplătirii meritului* – principiu enunțat în însuși textul *Regulamentului Organic* al Moldovei (în formulări precum: slujbe împlinite „cu neprihănire”, „vredniciei și neprihănite purtări” etc.)⁶⁰.

Comp. și C. Sfetea, București, 1915, p. 518.

⁵⁵ Valerian L. Ciofu, *Domnia lui Mihail Gr. Sturdza ilustrată în medalii*, în *CI*, XI, 1980, p. 357-362 și fig. 1, 3-5.

⁵⁶ Octavian Iliescu, *O medalie inedită a principelui Moldovei Mihail Sturdza (1839)*, în *B.MIM*, XII, 1997, p. 266-268 și [fig. 1].

⁵⁷ Valerian L. Ciofu, *op. cit.*, p. 360-361.

⁵⁸ Sorin Iftimi, *Portretele domnitorului Mihail Sturdza*, în *Mihai Dim. Sturdza la 80 de ani. Omagiu*, editori Mircea Ciubotaru, Lucian-Valeriu Lefter, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2014, p. 122-151 și fig. 1-21.

⁵⁹ *Ibidem*, p. 121.

⁶⁰ *** *Regulamentele Organice ale Valahiei și Moldovei*, vol. I, *Textele puse în aplicare la 1 iulie 1831 în Valahia și la 1 ianuarie 1832 în Moldova*, în *Colecțiunea vechilor legiuiri administrative*, sub conducerea profesorilor Paul Negulescu și George Alexianu, cu colaborarea consilierului Aurel Sava,

Menit a fi, încă înaintea desemnării sale ca domn⁶¹, persoana cea mai potrivită pentru ocuparea acestei funcții (prin origine, avere, educație, însușiri intelectuale, memorie ori talent organizatoric), Mihail vodă Sturdza a lăsat o amintire controversată⁶², fiind aspru criticat pentru corupție și venalitate, precum și pentru faptul că și-a pus calitățile în slujba intereselor care l-au dominat. Cu toate acestea, personalitatea domnului trebuie apreciată în relație cu vremurile tulburi cu care s-a identificat domnia sa⁶³. Or, pe când stăpânirea se gândea la înființarea „Semnului Distenției a Neprihănitei Slujbe”, așadar cu doi ani înaintea revoluției de la 1848, situația politică a Principatului era departe de a fi una liniștită. Încă de la mijlocul deceniului se constata „o mare mișcare de idei” în plan politic și cultural (după expresia lui Vasile Alecsandri), progresul vizibil al societății fiind însoțit de intensificarea mișcării liberale și a frământărilor din rândul păturilor de jos, precum și de o mai strânsă colaborare între promotorii cauzei naționale de pretutindeni, opoziția orientându-se fără echivoc împotriva puterii protectoare (ai cărei consuli, la rândul lor, îi dădeau suficiente bătăi de cap domnului Moldovei)⁶⁴. Desigur că, în aceste condiții⁶⁵, echilibrul politic al momentului nu putea fi decât unul fragil, cu atât mai mult cu cât o bună parte dintre vocile critice proveneau din rândul marilor nume ale Moldovei⁶⁶. În fața nemulțumirii crescânde, ocărnuirea a știut să aplice aspre represalii, precum au fost cele îndreptate împotriva boierilor vasluieni care se organizaseră împotriva fiscoșului, în chestiunea „căpătăierilor”⁶⁷.

Întreprinderile „Eminescu” S.A., București, 1944, p. 220 (art. VIII, X, XI din „Anecsa litera C – Pentru alcătuirea pensiilor” a „Cap. III – Reglement de Finanț”), p. 330 (art. 378, 390 din „Secția X – Îndatoriile și instrucțiile Marelui Logofăt”, respectiv „Secția XI – Rânduiala mulțămitemilor și a înaintirilor în magistratură”, ale „Cap. VIII – Rânduiala judecătorească”).

⁶¹ Ioan C. Filitti, *op. cit.*, p. 3-4.

⁶² Gh. Platon, *Mihai Sturdza, domnul regulamentar al Moldovei (1834-1849)*, în *RIM*, nr. 3, 1991, p. 44: „...Niciuna dintre personalitățile istoriei noastre, poate, nu a fost – atât de constant – zugrăvită în culorile sumbre care însoțesc portretul moral al lui Mihai Sturdza...”.

⁶³ Idem, *Domnitorul Mihail Sturdza și judecata istoriei*, în *ArhGen*, ed. cit., p. 263-264; Idem, *Domnia lui Mihail Sturdza (1834-1849)*, în *Istoria Românilor*, vol. VII, tom. I, *Constituirea României Moderne (1821-1878)*, coordonator Acad. Dan Berindei, Academia Română, Secția de Științe Istorice și Arheologie, Editura Enciclopedică, București, 2003, p. 118.

⁶⁴ Alexandre A. C. Sturdza, *Régne de Michel Sturdza, prince régnant de Moldavie, 1834-1849, précédé d'un exposé historique des événements de 1821 à 1834 et suivi d'un aperçu historique sur les événements de 1848 à 1858, d'actes et documents diplomatiques inédits*, Librairie Plon, Paris, 1907, p. 96-98.

⁶⁵ Societatea moldovenească a acelor ani a cunoscut și alte motive de instabilitate economică și socială, precum apariția unor epidemii, invazii de lăcuste și producerea unor falimente – v. Ioan C. Filitti, *op. cit.*, p. 548.

⁶⁶ Gh. Platon, *Moldova și începuturile revoluției de la 1848*, Editura Universitas, Chișinău, 1993, p. 161-167.

⁶⁷ *Ibidem*, p. 163, 165-166.

Prins în mijlocul tuturor adversităților, domnul însuși se gândea la măsuri în vederea întăririi propriei sale autorități, prin modificarea textului regulamentar – după cum a arătat-o, într-o scrisoare către cancelarul rus Nesselrode, din ianuarie 1846⁶⁸. Pe baza acestor premise, nu ne surprinde inițiativa înființării unei distincții – prerogativă care ar fi întărit autoritatea domnească și ar fi arătat, o dată în plus, că Domnia avea monopolul legitim al sancțiunilor și, în paralel, al recompenselor.

Nu în ultimul rând, încercarea de înființare a unei distincții moldovenești poate fi socotită și ca un demers în vederea consolidării statutului juridic al Principatelor Dunărene și a soluționării favorabile a „Problemei românești”, în sensul înfăptuirii unirii și independenței acestora – proiecte de care domnul de la Iași nu era străin; ne aducem aminte, în acest context, de încercările constante pe care Mihail vodă Sturdza le-a făcut în vederea înlocuirii protectoratului unic al Imperiului Rus printr-o garanție colectivă anglo-franceză (de unde și susținerea arătată demersurilor internaționale ale omului politic Ion Câmpineanu)⁶⁹.

Am văzut, în cele de mai sus, câteva dintre argumentele care trebuie să fi stat la baza inițiativei înființării „Semnului Distincției a Neprihănitei Slujbe”. Sursa de inspirație a acestui însemn a fost, fără niciun echivoc, rusească (aceasta fiind, după toate probabilitățile, inspirată după un model german)⁷⁰ – ceea ce trebuie să fi echivalat cu o manevră în scopul atragerii unei atitudini favorabile acestui proiect, din partea puterii protectoare. Distincția luată ca model fusese înființată, în data de 22 august 1827, de către împăratul Nicolae I, sub un nume identic⁷¹ – rus. Знак

⁶⁸ Ioan C. Filitti, *op. cit.*, p. 549-550.

⁶⁹ Gh. Platon, *Les Principautés roumaines dans les relations internationales à l'époque du Règlement Organique (1830-1853)*, în *AIIAI*, XXIV, 1, 1987, p. 40-42.

⁷⁰ Mai multe distincții pentru un anumit număr de ani de slujbe fuseseră create, în aceeași epocă, îndeosebi în statele germane: „Distincția Serviciului Militar” din Regatul Prusiei (1825), „Marca de Onoare a Serviciului Militar” din Marele Ducat de Hessa (1833), „Medalia pentru Vechime” din Ducatul de Lucca (1833), „Distincția pentru Vechime” din Ducatul de Nassau (1834), „Crucea pentru Vechime în Serviciu” din Electoratul de Hessa (1835), „Crucea pentru Vechime în Serviciu” din Marele Ducat de Oldenburg (1838), „Crucea pentru Vechime în Serviciu” din Marele Ducat de Mecklenburg-Schwerin (1841), „Distincția de Serviciu” din Principatul de Hohenzollern (1841) etc. – v. Auguste Wahlen, *Ordres de chevalerie et marques d'honneur*, Librairie Historique-Artistique, Bruxelles, 1844, p. 136-137, pl. XLII, fig. 11; p. 142-143, pl. XLIII, fig. 5; pl. XLV, fig. 4 și 5; p. 151, pl. XLVII, fig. 4 și 5; p. 155, pl. XLVIII, fig. 4-8; p. 157, pl. XLIX, fig. 4; p. 207-208, fig. LXIII, fig. 23-24. Dintre distincțiile enumerate, „Distincția Serviciului Militar” din Prusia, mai exact modelul pentru subofițeri și soldați (care avea formă de cataramă), trebuie să fi servit în mod direct drept sursă de inspirație pentru distincția rusească din 1827.

⁷¹ Traducerea contemporană a formulei *беспорочная служба* este „serviciu impecabil/ ireproșabil”, denumirea completă *Знак отличия беспорочной службы* sau *Знак отличия за безупречную службу* putând fi tradusă prin „Semnul/ insigna (distinctivă) pentru serviciu impecabil/ ireproșabil”; mulțumim și pe această cale colegului Silviu Andrieș-Tabac pentru ajutorul oferit în privința traducerilor din limba rusă în limba română.

отличия беспорочной службы – cu cel al distincției moldovenești din 1846⁷². Instituită la împlinirea unui an de la încoronarea țarului, distincția era destinată atât militarilor cât și civililor (Fig. 3, 4). Fără să echivaleze cu un ordin, aceasta se putea acorda la împlinirea unui anumit număr de ani de slujbe, de la 15 ani în sus, din cinci în cinci ani (20, 25, 30, 35, 40 de ani și așa mai departe). Administrarea Semnului era încredințată instituției specializate în conferirea onorurilor imperiale – Capitulul Ordinilor Ruse – propunerile fiind înaintate de către miniștri și comandanți-șefi, cu respectarea strictă a *Statutului* distincției. Acordarea nu avea loc automat, atunci când cineva împlinea anii amintiți, propunerea fiind analizată de către un consiliu al Semnului, numit „dumă” (organ alcătuit din generali „en chef” și consilieri intimi actuali, numiți de către suveran). Conferirea avea loc anual, în ziua instituirii distincției. Însemnul avea forma unei cataramă pătrate din metal, pe care se înfășura panglica Ordinului „Sfântul Vladimir” (în varianta conferită civililor), respectiv a Ordinului „Stântul Gheorghe” (în varianta conferită militarilor), peste care era aplicată o cunună din frunze de stejar având în interior cifra anilor serviți, în caractere romane, toate aceste detalii fiind lucrate din metal decupat și aurit. Semnul se prindea pe partea stângă a pieptului, într-o poziție inferioară ordinelor propriu-zise, între al doilea și al treilea nasture (Fig. 5). Faptul că Semnul includea panglicile celor două ordine nu însemna că persoanele decorate cu acestea aveau automat dreptul de a-l primi⁷³. Din 1859, regulile de conferire a Semnului s-au înăsprit, primirea lui fiind condiționată de cel puțin 40 de ani de slujbă, cu posibilitatea unor noi acordări, din 10 în 10 ani⁷⁴. Ironizat de către străini încă din anii instituirii sale⁷⁵, Semnul a rămas, până la sfârșitul regimului țarist, o distincție destul de rar conferită, fiind destule personalități care, în pofida meritelor lor incontestabile, nu au dobândit-o (spre exemplu, o parte dintre cavalerii

⁷² E. E. Замысловский, И. И. Петров, *Исторический очерк российских орденов и Сборник основных орденовских статуттов*, Тип. В. С. Балашева, Санкт-Петербург, 1891, p. 90-101.

⁷³ Ivan Golovine, *La Russie sous Nicolas I^{er}*, Capelle, Libraire-éditeur, Paris, 1845, p. 316-319. În același sens și Александр Кузнецов, *Энциклопедия русских наград*, Советское радио, s.l., 1998, p. 20.

⁷⁴ S. B. Patrikeev, A. D. Bojnovich, *Badges of Russia*, Tome I, *Military training establishments, civilian educational institutions, philanthropic organizations, state institutions, honourable badges, scientific societies, russian red cross, fire societies, railway, various societies, unions, committees and other organizations, memorable and jubilee badges, badges for reforms, coronative badges, special badges, religious organizations*, FARN, Saint-Petersbourg, Moscou, 1995, p. 217 – apud http://phaleristique.com/russie_-imperiale/saint_vladimir/boucle.htm, pagină consultată în data de 15 octombrie 2017.

⁷⁵ Ivan Golovine, *op. cit.*, p. 203-204. Autorul amintit observă: „...Elle (distincția, n.n.) est destinée à être un signe de distinction (...) de service irréprochable, comme si *le service était généralement si peu irréprochable en Russie, qu'il faille distinguer celui qui mérite celle qualification...*” (s.n.). Tot aici, se menționează discuția dintre un diplomat francez și unul rus (la o partidă de cărți), când cel dintâi, văzând Semnul de vechime purtat de către cel de-al doilea, l-a întrebat: „On vous marque donc (...) comme du bétail?” – impertinență soldată cu un duel, dublat de un incident diplomatic...

Ordinului „Sfântul Andrei”, adică tocmai cei care ajunseseră, pentru meritele lor, în vârful piramidei onorurilor imperiale)⁷⁶.

Textul proiectului moldovenesc avea valoare de „statut” – termen folosit în mod repetat, așadar exact după modelul rusesc⁷⁷. Semnul urma a fi conferit atât civililor, cât și militarilor, numiți, în mod generic, „amploaiați” (articolele 15, respectiv 20. 19). Totuși, este posibil ca, într-o primă etapă, proiectul să fi avut în vedere doar segmentul ostășesc, de vreme ce, unele articole – precum cel referitor la termenele de conferire (articolul 9), ori în cel referitor la conferirea Semnului chiar pentru cei care nu mai erau în activitate (articolul 18. 17) – se referă expres doar la militari.

Temeiul de bază al conferirii Semnului urma a fi *slujba* (după cum se precizează în articolul 19. 18); atât în preambul, cât și în articolul 12, textul proiectului nuanțează condițiile de acordare, vorbind despre „...slujba cea neconținut răvnițoară și fără de prihană în curgere de îndelungat timp...”, precum și de „...plinirea îndatoririlor lor cu deosebită râvnă și sârguință (...) statornicile lor ostenele și nesmintitul moral și sâlință îndelungată...”. Spre deosebire de modelul rusesc, Semnul moldovenesc urma a fi conferit după 12 ani de slujbă (față de 15 ani), acordările următoare având loc din șase în șase ani (față de cinci ani); pe această cale, dacă ar fi fost instituit în 1846, „Semnul Distincției a Neprihănitei Slujbe” ar fi fost distribuit, prima dată, exact celor numiți în funcții în 1834, anul urcării pe tron a lui vodă Sturdza. Observăm și faptul că, după modelul Semnului rusesc, și cel moldovenesc urma să fie instituit la aniversarea urcării pe tron a conducătorului țării.

Tot după model rusesc, autorul proiectului a prevăzut mai multe condiții, de natură să asigure „curățenia morală” a distincției. În primul rând, erau stabilite anumite impedimente la conferirea Semnului, fiind declarați neeligibili cei supuși judecării și achitați, inclusiv pentru buna purtare anterioară sau pentru insuficiență de probe (literele a, b, v), cei supuși unor anchete sau având în – ceea ce am putea numi – „cazierul administrativ” sancțiuni și notații nefavorabile (literele g, d), cei care au dat prilej de nemulțumiri pentru purtarea avută în timpul slujbei ori în societate (literele j, z, m), cei care au dat dovadă de instabilitate în exercitarea slujbei (literele e, i, c, l) etc. Totuși, se prevedea posibilitatea ca și cei aflați în situațiile amintite să poată totuși dobândi Semnul, după trecerea unui termen de alți 12 ani

⁷⁶ Ulla Tillander-Godenhjelm, *The Russian Imperial Award System during the Reign of Nicholas II. 1894-1917*, Torsten Edgren, Helsinki, 2005, p. 267-269.

⁷⁷ În prima jumătate a secolului al XIX-lea, traducerea diferitelor reglementări rusești – îndeosebi din domeniul militar – a constituit o cale de modernizare a instituțiilor românești – v. G. Bezviconi, *Contribuții la istoria relațiilor româno-ruse (din cele mai vechi timpuri până la mijlocul secolului al XIX-lea)*, Academia Republicii Populare Române, Institutul de Studii Româno-Sovietic, București, 1962, p. 218-219.

(articolul 20. 19). În al doilea rând, acordarea unei noi distincții, corespunzătoare următorului număr de ani, nu se făcea automat, fiind decăzut din dreptul de a o primi cel care a avut o „ră atestație” pentru slujbă; tot astfel, intervalul scurs până la îndreptarea acestuia nu intra în „obștesca socoteala vremii a slujbei fără prihană” (articolul 28. 27). În al treilea rând, Semnul putea fi retras de către domn, în urma pronunțării unei sentințe judecătorești. Retragerea avea ca efect ștergerea din evidențe și returnarea însemnului (articolul 27. 26). Adăugăm și faptul că atare prevederi nu pot decât să ne surprindă, cunoscând cât de multe și vizibile erau, în vremea domniei lui Mihail vodă Sturdza, minusurile boierimii moldovenești – așadar exact pătura din ar fi fost selectați cei mai mulți dobânditori ai „Semnului Distenției a Neprihănitei Slujbe”⁷⁸!

Sub aspect procedural, administrarea Semnului cădea în sarcina unui „deosebit comitet”, a cărui componență nu a mai fost precizată în proiectul de care ne ocupăm. Având pecete proprie, acest organism emitea diplome (alcătuite după un anumit formular), pe care le expedia, împreună cu însemnele aferente, structurilor care înaintaseră propuneri. Corespondența cu acest comitet era asigurată prin superiorii ierarhici ai celor în drept să primească Semnul, cu respectarea unei întregi formularistici. Beneficiarul se obliga să restituie însemnul deja dobândit, la conferirea unuia nou, corespunzător numărului următor de ani, achitând și cheltuielile prilejuite de analiza dosarului său. După decesul dobânditorului, Semnul urma a fi restituit, de către familie, aceluiași comitet (articolele 4, 7, 11, 16, 21, 20, 22. 21, 23. 22, 24. 23, 25. 24, 26. 25).

Pe marginea atribuțiilor comitetului, remarcăm faptul că urma a fi completat un registru – „spisoc” – al celor care au primit Semnul. În afara mențiunilor referitoare la identitatea primitorului, natura slujbei și vechimea acesteia, registrul cuprindea, la articolul 24. 23, o rubrică referitoare la neamul celui distins: „...cu arătarea (...) numelui și a familiei...” (s.n.). Credem că, în acest context, prin familie trebuie înțeleasă situația juridică a neamului celui în cauză, în spiritul prevederilor Regulamentului Organic (îndeosebi cele din articolele 398-401); referindu-se la ținerea așa-numitelor „condice ale nobilității”, legea fundamentală arăta cine intra și cine nu în categoria nobilimii ereditare. Pe marginea acestei probleme, precizăm că deși regimul regulamentar a coincis cu desființarea privilegiilor legate de rang ori de stăpânirea pământului, precum și cu asimilarea rangurilor boierești cu funcțiile publice⁷⁹, *averea* era aceea care determina apartenența la pătura nobilă, garantând

⁷⁸ Alexandre A. C. Sturdza, *op. cit.*, p. 140: „...on connaît la corruption profonde dans laquelle pourrissait cette société de parvenus. Ce fut la dernière évolution de la boyarie roumaine. Gorgée de privilèges, et devenant l’apanage de tous ceux qui pouvaient payer, elle ne constituait plus une distinction pour le mérite, mais bien une faveur accordée, le plus souvent, aux moins dignes...” (s.n.). Pentru comparația cu ceea ce se întâmpla în Rusia aceleiași perioade, v. *supra*, nota 75.

⁷⁹ Gheorghe Platon, Alexandru-Florin Platon, *op. cit.*, p. 100.

accesul la ranguri înalte și îndrituind apartenența la Adunare⁸⁰. Or, în perioada Regulamentului Organic, fiind concentrată încă, într-o bună măsură, în mâinile marii boierimi, averea avea *caracter ereditar*, fiind perpetuată din generație în generație în sânul aceleiași caste. Așadar, în deplin acord cu prevederile legale, mândria apartenenței la un neam mare echivala cu delimitarea netă față de cei ridicăți recent pe scara socială, la hărăzirea Semnului ținându-se cont – la fel ca și la acordarea rangurilor boierești⁸¹ – de vechimea și meritele familiei celui în cauză.

Între drepturile pe care le aducea Semnul, cel mai important era, de departe, pensia care îi revenea familiei funcționarului însurat, după decesul acestuia (articolul 15), textul proiectului trimitând la capitolul al treilea – „Reglement de Finanț” – din *Regulamentul Organic*. În fapt, corelarea urma a se face cu prevederile articolului IX litera b), raportate la cele ale articolului VII, litera b) („Pensiile răsplătitoare ca o mulțămire din partea Statului”), din „Anecsa litera C” (sau litera „E”, în ediția din 1837 a *Regulamentului*): „...Văduva și nevârstnicii copii a celor ce-și vor perde viața în primejdia slujbii, vor dobândi giumătate din leafa cuvenită cinului mortului, însă văduvile pe viață, iară copiii până la legiuita vârstă”, cu condiția ca decesul să se producă „...din pricina primejdiioaselor slujbe în care s-ar afla...”⁸². Așadar, credem că intenția autorului proiectului a fost aceea de a extinde, în beneficiul urmașilor dobânditorului Semnului, un drept de care, în mod normal, se bucurau numai membrii familiei unui funcționar al cărui deces s-a produs în legătură cu pericolozitatea sporită a muncii – după cum am spune în limbajul zilelor noastre!

În rest, conferirea Semnului avea un caracter pur onorific. Este interesantă prevederea potrivit căreia celor care l-au dobândit „...li să dă dreptate a-l însemna și în marcele lor și pe peceți...” (articolul 13). Chiar dacă această formulă nu face decât să o reia pe aceea a textului rusesc avut ca model, mențiunea este totuși grăitoare pentru *consolidarea unei identități de clasă prin recursul la genealogie*, ca răspuns la inflația de ranguri ce a urmat după ultima domnie a lui Scarlat vodă Callimachi (1812-1819)⁸³, și la răsturnările sociale și economice din Moldova regulamentară, care au schimbat profund imaginea păturii boierești, adâncind deosebirile din

⁸⁰ *Ibidem*, p. 98, 106.

⁸¹ Se cunosc mai mulți purtători ai unor mari nume boierești, care și-au primit rangurile în considerarea meritelor înaintașilor lor: Vasile Beldiman, numit agă „...pentru îndelungatele slujbe a părintelui său...” (1848); Iancu Ghica, numit agă „...pentru slujbile părintelui său...” (1848); Alecu Mavrocordat, numit logofăt „...pentru slujbile sale di mai înainte și meritul familiei...” (1840); Grigori Mavrocordat, numit agă „...pentru slujbe și meritul familiei” (1841); Lascarachi Roset, numit agă și apoi vornic, deopotrivă „...pentru meritul familiei...” (1842, 1855); Vasile Roset, numit agă „...în privire meritului di familie...” (1842) etc. – v. Mihai-Răzvan Ungureanu, *Marea arhondologie...*, p. 29, 99, 136, 174, 175.

⁸² *** *Regulamentele Organice ale Valahiei și Moldovei...*, p. 219-220.

⁸³ Gheorghe Platon, Alexandru-Florin Platon, *op. cit.*, p. 88-89, 92-94.

interiorul acesteia⁸⁴. Avem în vedere, în acest sens, materialele genealogice depuse, în intervalul 1832-1834, la Secretariatul de Stat al Moldovei („Delle ale atestaturilor date din partea Sfatului osăbitelor fețe pentru trageri de neam”)⁸⁵, demersurile unor mari familii pentru oficializarea propriei genealogii (cum a fost *Ghenealoghia* familiei Sturdza, din 1842)⁸⁶, precum și creșterea interesului marii boierimi pentru heraldică (prin alcătuirea unor steme noi și „heraldizarea” unor însemne mai vechi)⁸⁷. Folosirea blazoanelor – de regulă, sub forma pecetilor heraldice – s-a generalizat⁸⁸, multe dintre aceste compoziții simbolice incluzând și decorațiile cu care fusese onorat utilizatorul stemei⁸⁹. Potrivit uzanțelor heraldice ale perioadei – aflate, la rândul lor, sub înrâurire rusească – chiar nefiind vorba de o decorație propriu-zisă, Semnul putea fi redat alături de alte însemne de ordine și medalii (Fig. 6). În Moldova lui Mihail vodă Sturdza, folosirea blazoanelor personale era tolerată de către autorități, nefiind prevăzută în *Regulamentul Organic*. În situații cu totul speciale, stema putea face obiectul unei recunoașteri oficiale, cum a fost stema familiei Sturdza, care a fost descrisă și aprobată prin hrisov domnesc, textul oficial arătând că „...mădularii familiei Sturza vor adaogi și alte a lor ordine i semne prin merite câștigate...” (s.n.)⁹⁰. În acord cu tendințele vremii, oficializarea heraldicii private făcuse parte din setul de măsuri solicitate de către „Conjurațiunea Confederativă” din 1839⁹¹, alături de alte prevederi mergând în

⁸⁴ Mihai-Răzvan Ungureanu, *Genealogia ca expresie...*, p. 117-110.

⁸⁵ *Ibidem*, p. 114 și următoarele.

⁸⁶ *** *Ghenealoghia familiei Sturza seau Turzo cu arborul spiței și stema ei. Dreasă de un înadins comitet după documente, cercetată de Gheneralnica Obicinuita Adunare a Moldovei și întărită prin Hrisov Domnesc* (Institutul Albineî, Iași, 1842). Alcătuit din porunca lui Mihail vodă Sturdza, acest document a fost rodul cercetării unei comisii speciale („înadins comiter”), cu avizul Obișnuitei Adunări a Moldovei; totul a fost confirmat prin hrisov domnesc – Sorin Iftimi, *Heraldica Palatului Sturdza de la Miclăușeni*, carte tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Teofan, mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Editura Doxologia, Iași, 2014, p. 22-26, 38, 49-50.

⁸⁷ Dan Cernovodeanu, *Știința și arta heraldică în România*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 173-174.

⁸⁸ Idem, *Les influences de l'art héraldique français sur l'art héraldique roumain*, în volumul „Genealogica & Heraldica”, Les Presses de l'Université d'Ottawa, Ottawa, 1996, p. 344-346.

⁸⁹ Tudor-Radu Tiron, *Despre folosirea decorațiilor...*, p. 94 și următoarele.

⁹⁰ V. *supra*, nota 86. Un exemplar al lucrării se află la Biblioteca Academiei Române, *Documente Istorice*, DCXLIII, 62.

⁹¹ Eudoxiu de Hurmuzaki, *op. cit.*, p. 93 („...[litera] Șt. – Să se legiuească (...) b), Driturile și uniforma noblesii și mărcile familiare după gheraldică...”), 94 („...Asemine Așezământ îmbunătățându-se, gheroldia să aibă a ține condică de spiță, în cari să se treacă fiiști-care familie la rândul său, supt întărirea și pecetia obșteștii Adunări și a Gospodariului, dându-se apoi fiiști-căruie diplomă pe membrană, tipărită după toată forma, în care să fie însemnată și marca neamului cu însușitele semne de vâpse, de port, de livre i proci, spre a fi cunoscut de nobil în veci, atât aice în țară cât și priunde ar vroii să se ducă...”).

direcția alcătuirii unei identități nobiliare după model european (cu titluri, formule de adresare, uniforme specifice și organe de conducere a nobilimii). Așadar, nu trebuie să ne surprindă faptul că autorul proiectului „Semnului Distincției a Neprihănitei Slujbe” a reținut, din textul rusesc, prevederile referitoare la peceți și blazoane, acestea venind în întâmpinarea tendințelor boierimii moldovenești de occidentalizare a propriei identități⁹².

Descris în articolele 5 și 6 ale proiectului și, din păcate, neînsoțit de vreun desen, însemnul consta într-o „cataramă” de formă pătrată, lucrată din argint aurit, împodobită cu o cunună din frunze de stejar, având în interiorul acesteia numărul anilor pentru care a fost distinsă persoana respectivă. „Catarama” mai sus-descrișă se aplica peste o panglică de culoare roșie, străbătută de trei dungi „vinete” (= albăstrii), obiectul purtându-se pe partea stângă a pieptului, în piept, „...între al doile și al triile butoni din sus...”. Compoziția Semnului era vădit inspirată după modelul rusesc, cu singura deosebire că panglica reproducea culorile roșu și albastru, formulă cromatică amintind de steagurile Principatului Moldovei din perioada regulamentară⁹³, precum și – *se non è vero, è ben trovato* – de culorile blazonului neamului Sturdzeștilor; tot de inspirație rusească era și modalitatea de purtare a Semnului, pe piept, în locul indicat. (Am reconstituit, la Fig. 7, categoriile de vechime ale acestei distincții, cu precizarea că am folosit în acest scop cifre arabe; dacă ar fi avut în vedere cifre romane, atunci autorul proiectului ar fi specificat acest detaliu, așa cum s-a procedat și în articolul 5 al textului rusesc.)

Inițiativa din 1846 a rămas în stadiul de proiect⁹⁴. Indiferent de cât de multe au fost argumentele în sprijinul oficializării „Semnului Distincției a Neprihănitei Slujbe”, mai multe și mai puternice vor fi fost temeiurile care au cauzat amânarea inițiativei; ne ducem cu gândul, prin similitudine, la strădaniile fără succes prin care Alexandru Ioan Cuza a încercat, 15-20 de ani mai târziu, să pregătească instituirea unui „Ordin al Unirii”⁹⁵ – iar aceasta se întâmpla pe când Principatele se uniseră iar vremurile erau mult mai favorabile ideii românești! În 1846, era încă prea

⁹² Mai multe despre acest proces de occidentalizare a boierimii moldovenești la Radu Rosetti, *Ce am auzit de la alții. Amintiri*, prefață de Neagu Djuvara, Humanitas, București, 2011, p. 174-178. În acest context, autorul relatează și istoria alcătuirii genealogiei Sturdzeștilor, exemplu elocvent de demers în direcția oficializării unei identități nobiliare în epoca regulamentară (*ibidem*, p. 240-243).

⁹³ Colonel P. V. Năsturel, *Steagul, stema română, însemnele domnești, trofee. Cercetare critică pe terenul istorii (cu numeroase figuri în colorii)*, Stabilimentul de Arte Grafice „Universala”, București, 1903, p. 47, 51-53, 66; în același sens și Dan Cernovodeanu, *Evoluția armelor...*, pl. XCIII, fig. 2.

⁹⁴ Autorul a parcurs întreaga colecție a publicației „Buletin, foaie oficială” din 1846, fără să găsească nicio mențiune referitoare la oficializarea proiectului „Semnului Distincției a Neprihănitei Slujbe”.

⁹⁵ Nu insistăm asupra acestei probleme, care este suficient oglindită în lucrările pe care le-am menționat *supra*, la notele 9-12.

devreme pentru instituirea unei distincții care, chiar lipsită de valoarea unui ordin ori a unei medalii, avea totuși *valoarea unui act politic, fără precedent, de consolidare a situației juridice a Principatului Moldovei*⁹⁶.

Fără să aibă ecouri la vremea elaborării ei – fapt care demonstrează discreția cu care a fost tratată această chestiune – inițiativa nu a rămas totuși fără urmări. Un sfert de veac mai târziu, prin Decretul Domnesc nr. 1.057 din 5 iunie 1872⁹⁷, a fost creat „Semnul Onorific” al ofițerilor, de argint, pentru 18 ani, respectiv de aur, pentru 25 de ani împliniți în armată (Fig. 8). Însemnul acestei distincții reprezintă, după toate probabilitățile, o adaptare a celui din 1846, în sensul că acea cunună din frunze de stejar a fost transformată în pandantiv de formă ovală, având în mijloc, între cele două ramuri, numărul anilor serviți de către militarul în cauză, în vreme ce panglica va fi tot dungată, de astă dată în culorile galben și albastru⁹⁸ (Fig. 9). Tot astfel, și numele noii distincții se va îndepărta de modelul rusesc, formula cu iz arhaic de „neprihănită slujbă” fiind înlocuită cu aceea, mai firească pentru o decorație, de „semn onorific”⁹⁹. Este interesant de notat că, după publicarea listelor primilor ofițeri ce au primit această distincție, agentul diplomatic francez la București, Georges du Sourd, îi va scrie ministrului de externe, contele de Rémusat: „...Nu știu dacă Poarta a autorizat, fie și tacit, acest semn distinctiv. Așa cum vă sugerează și desenul aici alăturat, este o veritabilă decorație...”¹⁰⁰ – detaliu care explică, într-o bună măsură, amânarea instituirii acestei distincții până în 1872...

De la înființarea „Semnului Onorific”, tradiția distincțiilor acordate pentru vechime în cadrul forțelor armate a curs, fără întrerupere, până în zilele noastre. Din 1892, „Semnul Onorific” al ofițerilor va fi conferit pentru 25 de ani vechime, acestuia adăugându-i-se, în 1913, Medalia „Răsplata Serviciului Militar” (pentru

⁹⁶ La vremea respectivă, dintre țările vasale Imperiului Otoman, doar Principatul Muntenegru instituisese decorații: „Medalia pentru Vitejie” (1841), respectiv „Medalia Miloš Obilić” (1847) – v. Драгомир М. Ацовић, *Слава и част. Одликовања међу Србима. Срби међу одликовањима*, Службени гласник, Београд, 2013, p. 83; John D. Clarke, *Gallantry Medals & Decorations of the World*, foreword by Sir Fitzroy Maclean, Leo Cooper, s.l., 2001, p. 141-142. Serbia va institui, abia în 1858, o „Medalie a Adunării Naționale”, precum și o „Cruce a Credinței” – v. Душанка Маричић, *Одликовања Србије, Црне Горе, Југославије и Републике Српске*, Београд, 2003, p. 11-12.

⁹⁷ *MOF*, nr. 132, din 15/27 iunie 1872.

⁹⁸ Nu putem să nu remarcăm faptul că, dintre cele două distincții instituite în 1872, panglica Medaliei „Virtutea Militară” reda culorile Moldovei regulamentare, în vreme ce panglica semnului onorific al ofițerilor le amintește pe cele ale Țării Românești. În concret, este vorba despre combinațiile cromatice autorizate, prin Regulament, pentru stegulețele purtate de către unitățile de cavalerie moldovenești, respectiv muntenești (v. colonel P. V. Năsturel, *op. cit.*, p. 47, 66; în același sens și Dan Cernovodeanu, *Evoluția armereiilor...*, pl. XCIII, fig. 1).

⁹⁹ Totuși, în raportul către domn, care a stat la baza aprobării proiectului de decret, generalul Ioan Emanoil Florescu, ministrul de război, a folosit formula „serviciu nepătat”.

¹⁰⁰ Constanța Știrbu, *Date noi privind emiterea...*, p. 546.

sergenții reangajați care împlineau 15 și 20 de ani de serviciu în armată), iar în 1930, „Semnul Onorific” pentru serviciul militar de 40 de ani¹⁰¹. În urma schimbării de regim constituțional din 1947, au fost înființate ordinele și medaliile „Meritul Militar” (1954), respectiv „În Serviciul Patriei Socialiste” (1963), care aveau să se confere militarilor forțelor armate ale Republicii și celor din Ministerul Afacerilor Interne, pentru vechime în serviciu de la 5 până la 25 de ani¹⁰². După revenirea la sistemul democratic, odată cu intrarea în vigoare a *Legii nr. 29 din 31 martie 2000 privind Sistemul Național de Decorații al României*¹⁰³, „Meritului Militar” i s-a înlocuit denumirea, el fiind conferit, sub noul nume de „Semn Onorific «În Serviciul Armatei»”, ofițerilor, respectiv maiștrilor militari și subofițerilor din structurile militarizate ale statului¹⁰⁴. Au rezultat de aici două distincții, reglementate prin Ordonanțele Guvernului României nr. 104 și 105 din 31 august 2000¹⁰⁵ (aprobate prin Legile nr. 650 și 651 din 20 noiembrie 2001¹⁰⁶), care au primit, în urma intrării în vigoare a *Legii nr. 50 din 23 martie 2004*, noua denumire de „Semn Onorific «În Serviciul Patriei»”¹⁰⁷, fiind acordate în mod curent, pentru 15, 20 și 25 de ani vechime¹⁰⁸. Trebuie remarcat faptul că însemnele celor două distincții reiau desenul modelelor aflate în uz înainte de 1948. Pe această cale, Semnul Onorific „În Serviciul Patriei” pentru ofițeri¹⁰⁹ a preluat caracteristicile

¹⁰¹ Ion Safta, Rotaru Jipa, Tiberiu Velter, Floricel Marinescu, *op. cit.*, p. 121, 123, 135. Despre semnele onorifice de 25 și 40 de ani, v. și Fl. Marinescu, *Modificări survenite la sistemul de decorații românești în deceniul patru al secolului XX*, II, în *SMMIM*, 9, 1976, p. 157-158.

¹⁰² A. Carsian, *Decorațiile, titlurile de onoare și alte distincții ale Republicii Socialiste România*, Editura Științifică, București, 1966, p. 10-12, 24-26. Ordinul și medalia „În Serviciul Patriei Socialiste” vor fi abrogate implicit abia în 2000, în temeiul art. 87 alin. (1) din *Legea nr. 29 din 31 martie 2000 privind Sistemul Național de Decorații al României*, publicată în *MOF*, Partea I, nr. 146 din 7 aprilie 2000.

¹⁰³ V. nota anterioară.

¹⁰⁴ Floricel Marinescu, *Date cu privire la noul sistem de decorații al României*, în *CN*, VIII, 2002, p. 528.

¹⁰⁵ Acte publicate în *MOF*, Partea I, nr. 436 din 3 septembrie 2000.

¹⁰⁶ Acte publicate în *MOF*, Partea I, nr. 752 din 26 noiembrie 2001.

¹⁰⁷ Act publicat în *MOF*, Partea I, nr. 295 din 5 aprilie 2004.

¹⁰⁸ În conformitate cu prevederile *Legii nr. 189 din 24 octombrie 2011 pentru modificarea unor acte normative din domeniul sistemului național de decorații și semnelor onorifice*, publicată în *MOF*, Partea I, nr. 755 din 27 octombrie 2011, Semnul Onorific „În Serviciul Patriei” nu se mai conferă de către șeful statului, ci, prin ordin/decizie, de către miniștrii și directorii având atribuții în domeniile apărării, ordinii publice și siguranței naționale.

¹⁰⁹ V. articolul 3 și Anexa nr. 2 a *Regulamentului Legii nr. 573 din 14 decembrie 2004 privind Semnul Onorific „În Serviciul Patriei” pentru ofițeri și funcționari publici cu statut special, cu grade profesionale echivalente cu gradele de ofițeri*, publicat în *MOF*, Partea I, nr. 1.267 din 29 decembrie 2004.

generale ale însemnului instituit în 1872¹¹⁰, moștenind implicit și tradiția „Semnului Distincției a Neprihănitei Slujbe” din 1846¹¹¹.

Am prezentat, în cele de mai sus, textul din 1846 referitor la „Semnul Distincției a Neprihănitei Slujbe”, care, din datele pe care le deținem, constituie *cel dintâi proiect al unei decorații românești*.

Am arătat în ce au constat onorurile în Moldova primei jumătăți a secolului al XIX-lea, amintind și rațiunile pe care Mihail vodă Sturdza trebuie să le fi avut, încuviințând elaborarea proiectului amintit. Am prezentat originile și particularitățile acestei distincții, precum și motivele pentru care inițiativa nu a fost aprobată în mod formal. În același timp, am încercat să stabilim felul în care ideea de la 1846 a fost valorificată, fie și cu întârziere, prin instituirea „Semnului Onorific” al ofițerilor din 1872 – distincție ce stă la baza actualului Semn Onorific „În Serviciul Patriei”.

Apreciem că studiul de față constituie un pas înainte în cercetarea faleristică autohtonă, desprinzându-se concluzia că tradiția decorațiilor românești urcă în timp, pe această cale, până în perioada prepașoptistă.

¹¹⁰ *** *Decorațiunile române – ordine, cruci și medalii. Coprinde: textul oficial al legilor, regulamentelor și decretelor care le instituie*, Colecțiunea N. T. Ionescu, licențiat în drept, Editura și Inst[itutul] de Arte Grafice C. Sfetea, București, 1915, pl. XII, [fig. 1]. În același sens și Ion Safta, Rotaru Jipa, Tiberiu Velter, Floricel Marinescu, *op. cit.*, pl. 44, [fig. 1].

¹¹¹ În paralel cu distincția conferită militarilor, există și una care, potrivit legii, se atribuie funcționarilor publici: Semnul Onorific „Răsplata Muncii în Serviciul Public”, reglementat prin *Legea nr. 391 din 28 septembrie 2004* (publicată în *MOF*, Partea I, nr. 921 din 11 octombrie 2004), precum și prin *Hotărârea Guvernului nr. 167 din 3 martie 2005* (publicată în *MOF*, Partea I, nr. 222 din 16 martie 2005). Preluând tradiția Semnului Onorific „Răsplata Muncii pentru 25 Ani în Serviciul Statului”, înființat în 1931 (v. Fl. Marinescu, *Modificări survenite...*, p. 158), această distincție poate fi considerată drept pandantul, pentru civili, al semnului onorific atribuit militarilor.

Anexă

*Cu mila lui Dumnezeu, Noi, Mihail Grigoriu Sturza v(oie)v(o)d,
Domnul Țerei Moldovei.*

Cuprinzând cu părintească îngrijire sârguințele credincioșilor noștri supuși din ramul ostășesc, și vroind vederat a pune înaintea noastră și a țării, prețuirea slujbei cei necentenit răvnițoare și fără de prihană în curgere de îndelungat timp, noi am cunoscut drept spre răsplătirea lor, a statornici însemnu de distenție, cu o dovadă de a noastră cinstire și bună voință cătră blândețe dar nu mai puțin folositoarele merite; potrivit cu care întrutot milostiv poroncim:

- 1. Acest semnu să se numască Semnul Distenției a neprihănitei slujbe.*
- 2. A să socoti statornicit acest semnu în 26 zile, avgust, anul 1846. Spre pomenirea zilei de a noastră întronare.*
- 3. Tot aceastaș zi în fiecare anu hotărâm noi spre a se milui cu acest semnu, cei carii se învrednicescu de iel.*
- 4. Cu căutarea trebilor a cinstirei cu acest semnu, însărcinăm pe deosebitul comitet, carele se va întrupa de: [spațiu liber în text]*
- 5. Semnul distenției a neprihănitei slujbe, să fie: cataramă cvadrată cu cunună de stejar, ear în mijlocul cununei, numărul anilor slujbei pentru care acest semnu se va da, toată de argint poliit cu aur.*
- 6. Acest semnu să se poarte la piept în partea stângă, drept mijlocul între al doile și al triile butoni din sus, pe corde¹¹²: câmpul roș cu trii dungi vinete, după însămnatul mai gios desen.*
- 7. La darea semnului, acel care se va învrednici de iel, va primi de la comitet însuș(i) semnul și diploma, după forma înadins întărită pentru acesta.*
- 8. În numărul acelora carii, pe temeiul acestui statut se pot folosi de acest semnu a neprihănitei slujbe, întru toate rangurile fără ecsepsie.*
- 9. Terminul slujbei pentru care să hărăzăște semnul distenției pentru slujba fără prihană, se hotărăște de la cel întâi rang de ofițariu 12, 18, 24, 30, 36, 42 ani, și așa mai departe, adecă adăugând pentru fiecare termin de 6 ani, început de la cel dintâi de 12 ani.*
- 10. Celui ce-au câștigat semnul pentru un termin, i se dă dreptate, prelungind slujba tot cu aceiaș(i) vrednicie încă 6 ani, a cere prin șeful său schimbarea semnului pe altul cu numărul total al anilor, adecă cu adăogirea anilor care au mai slujit.*
- 11. Primitoriul acestui nou semnu se îndatorește, pe cel de mai nainte, a-l înapoia la comitet, iarăș(i) prin șeful său.*

¹¹² Din ngr. κορδέλλα = panglică.

12. *Dreptate de a fi miluiți cu semnul neprihănitei slujbe au numai acia carii în toată vremea ei s-au făcut cunoscuți: atât prin spisocele lor cele de conduit, cât și prin plinirea îndatoririlor lor cu deosebită râvnă și sârguință, și carii prin statornicile lor ostenele și nesmintitul moral și sâlință îndelungată s-au arătat credincioși și folositori împlinatori a trebilor slujbei.*

13. *Tuturor acelora cari s-au învrednicit de iel, li să dă dreptate a-l însemna și în marcele lor și pe peceți.*

14. *După trecerea din viață a acelor carii au avut semnul de distenție, acest semnu se va întoarce la comitet.*

15. *După moartea unui angajat înșurat, ce-au avut semnul distenției, familia sa să folosească de pensie potrivit legiuirilor din Reglementul Organic, cap. III, despre finansu, desăvârșit neprihănită și userdnica în amintirea iei unită cu nesmintitul moral.*

Drept acia perd dreptul de a-l câștiga:

a) *cei carii au fost supt giudecată, și ertați cu înaltă bunăvoință;*

b) *cei carii au fost supt giudecată, și n-au picat supt pedeapsă sau ștraf¹¹³, numai în privirea bunei lor slujbe de mai înainte;*

v) *cei carii au fost supt giudecată, macar deși n-au fost pedepsiți sau străfuiți pentru neagiunsul dovezilor cătră învinovățirea lor, dar numai puțin ar rămâne supt prepus;*

g) *cei carii au avut de la șăfii lor în vremea slujbei repremanduri¹¹⁴, ori au fost supt ștrafuri sau aresturi trecute în spisocul de formular sau de conduit: pentru nepăsare, lenevire, și purtare împotriva moralului, sau a rânduielilor slujbei.*

Afară de aceștia, perde dreptul a fi cinstit cu semnul de distenție a slujbei fără prihană:

d) *carele în spisocul de formular sau de conduit nu este atestuit în ceva bine;*

e) *carele adesăori au schimbat felul slujbei, fără a împlini la un loc trii ani.*

j) *carele au dat pricini a multor jalbe asupra-și, și care de șăfii lui s-au găsit temalnice, deși pârâtul, după ființa lor, nu pica supt giudecată;*

z) *carele s-au însămnat slabu în îndatoririle sale, după chemarea sa de șăf, sau carele împotriva prescrișilor legiuiți în privire cătră slujbă, au suferit între ai lui subalterni oarecare neorânduiele și neîndepliniri;*

i) *carele să folosă de concedii mai mult de două ori într-un an, ori s-au aflat în concedii mai mult de doi ani în curgerea terminului de 6 ani.*

c) *carele din concedie nu s-au prezentat la termin, și n-au înfățoșat dovezi legiuite de pricina întârzierii.*

¹¹³ Din germ. *Strafe* = pedeapsă.

¹¹⁴ Din fr. *réprimande* = muștrare.

- l) carele la termenul hotărât n-au înfățișat cerșutele de slujbă sămi, afară dacă au avut la aceasta împiedicări neprevăzute și neatârinate de dânsul, și
 m) Carele va fi defăimat și dovedit în necuviincioasă purtări.

Anexa, lit. E, articol VII.

16. Comitetului să încredințază alcătuirea spisocelor celor învredniciți de semnul distenției a neprihănitei slujbe, și trimiterea după rânduială a sămnilor cu diplomele.

17. Despre întruparea comitetului și ștatul lui. S-au arătat la § 4.

18. 17. Oricăruia oștean ce-au eșit din slujbă, dacă au prelungit-o după § 9, i să dă dreptate a intra cu cerire la comitet, pentru a-i slobozi Semnul de Distenție, îndatorat fiind totodată a înfățișa spisoc de conduit și atestat slobozite lui de nacealnic¹¹⁵; asămenea și mărturie de la ocărmuitoriul locului aflării sale, de bunele lui purtări în vremea slujbei. Șefii de căpitenie trimit așijderea la comitet spisoc de ofițerii aflători supt dânsii, pe carii vrednicindu-i pentru primirea semnului de merit, alătorează pe lângă spisoc și formularurile lor, după formele ce au să iasă de la comitet, cu cea mai strictă observație a regulilor însămnate pentru învrednicire, și cu aspră răspundere pentru adevărul lor.

19. 18. Temeiurile primirii Semnului de Distenție, sunt: slujba.

20. 19. Amploiații carii au fost degradați pentru niscariva greșele, câștigând întrutot milostivă ertare, și achiungând la ranguri ofițerești, dacă în urmă vor mai prelungi slujba 12 ani în șir cu neprihănite purtări, au dreptate a câștiga Semnul de Distenție.

Tot de aceste temeuri și acei carii, după stricta înțelegere a articolului 19 18 a acestui statut, n-ar fi avut dreptate a primi semnul la termenul întâi, dacă ii după greșala pentru care au pierdut acest drit, vor mai sluji 12 ani în șir fără prihănire și, cu silință, vor avea dreptate a primi semnul distenției.

21. 20. Spisocole de formular pentru ofițerii ce vor vrednici Semnul de Distenție, trebuie să fie de deosebită formă, și să cuprindă în ele toate articulele cari oprescu primirea semnului. Alcătuirea acestor forme să pune asupra comitetului, carele le va trimite locurilor competente.

22. 21. Jalubele și presentațiile¹¹⁶ pentru învrednicire cătră primirea semnului, mergând la comitet, acesta le face cuvenita cercetare, și la întâmplare de trebuință a niscariva îndepliniri, întră în corespondenții cu șăfii locurilor, de care acestea se atingă.

23. 22. Îndreptându-să de comitet, în sfârșit, după toate prescrișale forme, aceste spisocole, ni să înfățișează noi supt iscălitura tuturor mădulărilor lui.

¹¹⁵ Din rus. *начальник* = superior ierarhic.

¹¹⁶ Aici, în sensul de recomandări.

24. 23. Comitetul primind de la noi întăritura învrednicîților, pune la cale trimiterea semnelor și a diplomelor, după cuviință, la locurile de unde au fost prezințați învrednicîții, și pe aceștia îi însămnează în deosebit spisoc, cu arătarea: numărului de ani pentru care semnul este dat, a numelui și a familiei, a rangului și a îndatoririi.

25. 24. Comitetul va avea deosăbită pecete pentru întrebuițare la lucrările sale, și pentru punere pe diplome.

26. 25. La cinstirea cu semnul distenței a neprihănitei slujbe, ofșăriul miluit cu dânsul va plăti la comitet [loc gol] lei cheltuieli întru aceasta.

27. 26. Dacă un amploaiat, având acest semnu a neprihănitei slujbe, va cădea în vinovăție, după a căria greotate va fi hotărât prin giudecată de a perde semnul de distenție, pentru acela ni să va raportui noi și după a noastră hotărâre să va scoate din spisoc, și luându-i-să semnul, să va înnapoia la comitet, împărțându-i-să și lui știință de vinovăție și de hotărâre.

28. 27. Când oșteanul, cari are semnul neprihănitei slujbe, mai scurtând un termin, va fi prezentat de șăfii lui pentru altul de numărul următoriu de ani, și pe lângă aceasta, în curgerea noului termin, deși n-au căzut supt giudecată, dar au primit de formă, sau o ră atestație pentru slujbă, precum de aceasta cu de-amăruntul să pomeneste în articol 19 18 a acestui statut, aceluia semnul nou să nu-i să dei, ci să i să lasă semnul cel dinainte câștigat prin slujba lui cea bună.

Dacă în următorul termin după aceasta el va fi atestuit bine, atuncea să-l învrednicească cu semnul acelu termin de care iel au fost lipsit, ispășând nicicum piste dânsul, fiindcă timpul a nedesăvârșit aprobatei slujbe nu trebuie să între în obștesca socoteala vremii a slujbei fără prihană.

28. Spre închiere, poroncim, ca un ezeemplar tipărit a acestui statut să să dei fieșcăruia oștean, la cea întâia dată ce i să va hărăzi semnul de distenție, pentru ca toți și fiecare să știe de acest întrutot milostiv al nostru așăzământ, pe care noi cu a noastră domnească iscălitură și pecete l-am întărit, în capitala Iașii, în anul de la Domnul Is. Hs. 1846, iar de la întronarea Noastră al XII-lea, luna ... în ... zile.

L(ocul) P(ecetii) Domnești

(BAR, Documente istorice, CCLXX/106)

LE PRINCE MICHEL STURDZA ET LE PROJET DE
LA PREMIÈRE DÉCORATION ROUMAINE: LE SIGNE DE
DISTINCTION POUR SERVICE IRRÉPROCHABLE

(Résumé)

Encore à ses débuts, la phaléristique roumaine offre nombre d'informations jusqu'alors inconnus.

Précédant de 14 années l'institution officielle de la médaille «Pro Virtute Militari» (destinée aux survivants de la lutte contre les Ottomans du 13 Septembre 1848) un projet pour l'institution d'un «Signe de Distinction du Service Irréprochable» a été rédigé en 1846, dans la Principauté de Moldavie, sous le règne de Michel Sturdza (1834-1849). Destinée à marquer le douzième anniversaire de l'avènement au trône du prince, la décoration était inspirée par une autre, ayant le même nom et qui avait été fondée par l'empereur Nicolas I^{er} de Russie en 1827. Calqué sur le Statut de la distinction russe déjà en usage, le projet moldave répondait à plusieurs motivations: consolider la position du prince dans une période de troubles politiques et de transformations sociales, le besoin de susciter des partisans et de récompenser les fidèles. L'ambition du prince Sturdza était de renforcer le prestige de son pays qui était à l'époque sous la suzeraineté de l'Empire Ottoman.

Adapter un règlement russe aux réalités autochtones n'était pas nouveau, alors que la Russie – en tant que protectrice des deux Principautés Danubiennes – avait inspirée de nombreuses pratiques politiques et d'autres normes réglementaires.

Tout comme son modèle russe, la distinction moldave avait le double intérêt de récompenser le mérite et aussi l'ancienneté. Elle devait être conférée après 12 ans de services sans faille, puis actualisée tous les six ans. Réglementée hiérarchiquement, la sélection des candidatures passait par un comité avant d'arriver sur le bureau du prince, le formalisme étant strictement observé. Toujours suivant le modèle russe, cette distinction moldave pouvait être accordée aux militaires mais aussi aux civils.

Nous ne savons pas quels furent les circonstances qui ont décidé le prince à abandonner son idée. Les temps étaient troubles, et à la vérité, il était trop tôt pour une pareille démarche. La révolution de 1848, l'union des deux Principautés et l'avènement au trône du prince Charles I^{er} de Hohenzollern-Sigmaringen: tous ces événements ont reporté cette initiative jusqu'en 1872. Avec une nouvelle disposition de symboles, l'insigne de 1846 a été finalement instauré, sous le nom de «Signe honorifique pour les officiers», afin de récompenser les 18 et 25 années de service militaire. Cette décoration est à l'origine du «Signe honorifique Au Service de la Patrie», médaille qui est toujours conférée aux officiers roumains, pour 15, 20 et 25 années de service militaire.

Liste des illustrations:

- Fig. 1. Michel Sturdza, Prince Régnant de la Moldavie (1834-1849) – huile sur toile par C. D. Stahi (1897), dans la collection du Complexe National de Musée «Moldova» de Iași, Musée d'Art (d'après une peinture par J. A. Schoefft). *Apud* Sorin Iftimi, *Portretele domnitorului Mihail Sturdza*, in *Mihai Dim. Sturdza la 80 de ani. Omagiu*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2014, fig. 5.
- Fig. 2. Première page du projet du «Signe de Distinction pour Service Irréprochable» (1846) – Bibliothèque de l'Académie Roumaine, *Documente Istorice*, CCLXX, 106.
- Fig. 3. «Signe de Distinction pour Service Irréprochable» (Empire Russe, modèle 1827), variante pour les militaires, pour 15 ans de service – <http://medalirus.ru/rus-ordena/znaki-otlichiya-za-sluzhbu.php>
- Fig. 4. «Signe de Distinction pour Service Irréprochable» (Empire Russe, modèle 1827), variante pour les civils, pour 40 ans de service – <http://medalirus.ru/rus-ordena/znaki-otlichiya-za-sluzhbu.php>
- Fig. 5. Manière de porter le «Signe de Distinction pour Service Irréprochable»: portrait du général comte P. D. Kisselef (1788-1872), portant sur la poitrine le Signe pour 40 ans de service – *apud* *** *Приложение к истории кавалергардов и Кавалергардского Ее Величества полка с 1724 по 1 июля 1851 года*, [Sankt Petersburg], 1852, pl. 23.
- Fig. 6. Manière de porter le «Signe de Distinction pour Service Irréprochable» (Empire Russe, modèle 1827), en héraldique: sceau d'un officier inconnu, contenant les armoiries «Prus I», dont partent, à droite, la médaille «Pour la Défense du Sébastopol» (1855) ou «À la mémoire de la guerre 1853-1856» (1856), respectivement, à gauche, le «Signe de Distinction pour Service Irréprochable», pour 25 ans de service – les Archives Nationales Historiques Centrales, *Matrices sigillaires*, no. 13.737 (matrice en fer, du milieu du XIX^e siècle, ayant les dimensions d'environ 23 x 25 mm).
- Fig. 7. «Signe de Distinction pour Service Irréprochable», pour 12, 18, 24, 30, 36 et 42 ans de service – reconstitution de l'auteur.
- Fig. 8. „Monitorul Oficial al Romaniei” no. 132 de jeudi, 15/27 juin 1872, p. [789], où l'on retrouve le texte du Décret Princier no. 1.057 du 5 juin 1872, pour la création du «Signe honorifique» pour les officiers.
- Fig. 9. «Signe honorifique» pour 25 ans de service militaire (modèle 1872) – collection du Musée National d'Histoire de la Roumanie, no. inv. 116.610.



Fig. 1. Mihail vodă Sturdza, domn al Moldovei (1834-1849) – ulei pe pânză de C. D. Stahi (1897), în colecția Complexului Muzeal Național „Moldova” Iași, Muzeul de Artă (după o pictură a lui J. A. Schoefft). Reproducere după Sorin Iftimi, *Portretele domnitorului Mihail Sturdza*, în *Mihai Dim. Sturdza la 80 de ani. Omagiu*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2014, fig. 5

106
CCLXX

ACADEMIA
ROMANA

1846 VIII 16

În Numele lui Dumnezeu
Noi
Micael Episcopul Caspiza B.B.D
Domnului Nepei Mardobei

Prin urmare în ziua de vineri
ne am reunit la Caspiza în pre-
zența domnului NOI și cu toții
din partea Occidentului, mi s-a
îndat să scriu a ceea ce am văzut
Noaptea mi s-a spus, că
episcopul Caspiza și necontenit
- prebitoare mi s-a spus de capi-
tane și căpitan de îndrumare
a mei, NOI am văzut
pe un cap precum căpitanul, a
cărui nume în omni de dicta-
re, ca de o parte de a Noal-
tate în ziua mi am văzut
și căpitanul, dar nu mi
am văzut căpitanul meu,
Și am văzut și căpitanul
- mi s-a spus Poporului:

1.
Acest omni era numele
cărui de dicta re a necontenit
măi Caspiza.

Fig. 2. Prima filă a proiectului „Semnul Distenței a Neprihănitei Slujbe” (1846)
– Biblioteca Academiei Române, *Documente Istorice*, CCLXX, 106



Fig. 3. „Semnul de Distincție pentru Serviciu Impecabil” (Imperiul Rus, model 1827),
varianta pentru militari, pentru 15 ani de slujbe
<http://medalirus.ru/rus-ordena/znaki-otlichiya-za-sluzhbu.php>



Fig. 4. „Semnul de Distincție pentru Serviciu Impecabil” (Imperiul Rus, model 1827),
varianta pentru civili, pentru 40 de ani de slujbe
<http://medalirus.ru/rus-ordena/znaki-otlichiya-za-sluzhbu.php>

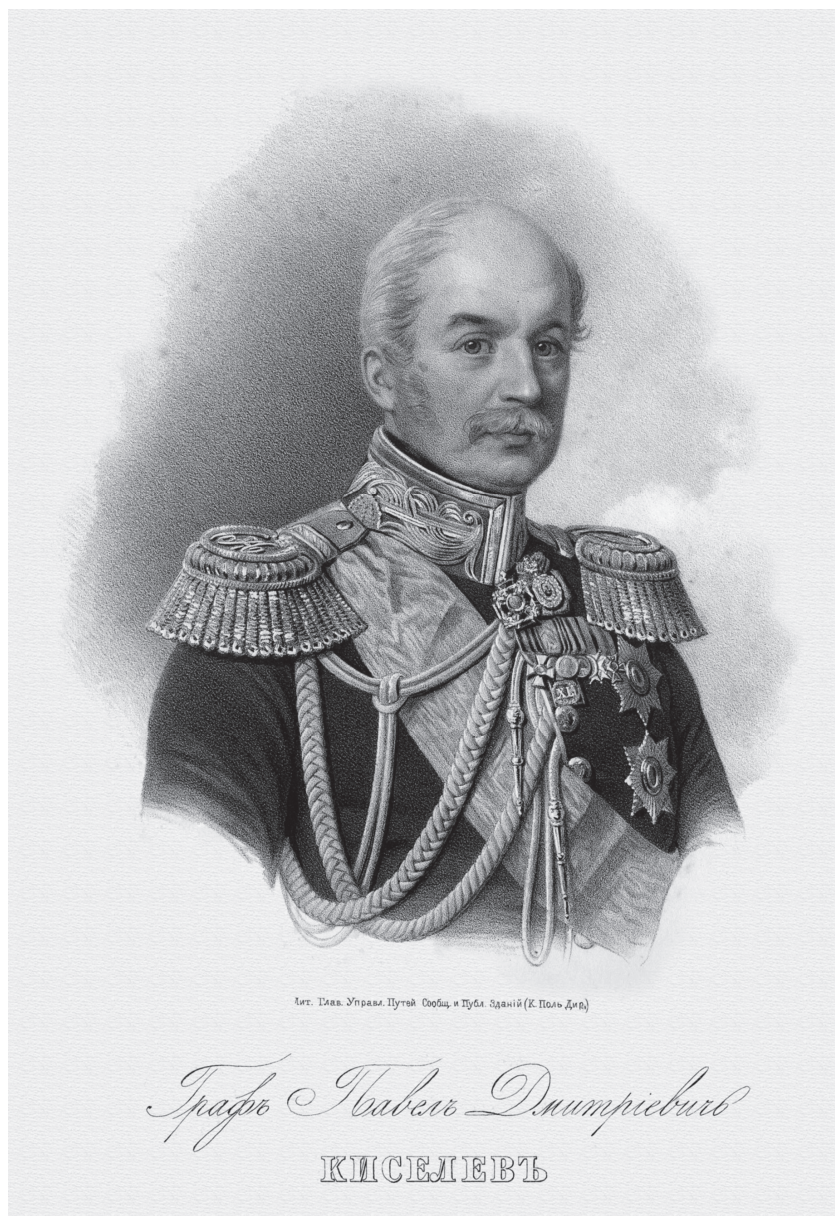


Fig. 5. Modul de purtare a „Semnului de Distincție pentru Serviciu Impecabil”: portretul generalului conte P. D. Kisselef (1788-1872), având în piept Semnul pentru 40 de ani de slujbe – reproducere după *** Приложение к истории кавалергардов и Кавалергардского Ее Величества полка с 1724 по 1 июля 1851 года, Санкт Петербург, 1852, pl. 23



Fig. 6. Modul de reprezentare a „Semnului de Distincție pentru Serviciu Impecabil” (Imperiul Rus, model 1827) în heraldică: pecetea unui ofițer necunoscut, redând herbul „Prus I”, de care atârână, la dextra, medalia „Pentru apărarea Sevastopolului” (1855) sau „În amintirea războiului 1853-1856” (1856), respectiv, la senestra, „Semnul de Distincție pentru Serviciu Impecabil”, pentru 25 de ani de slujbe – Arhivele Naționale Istorice Centrale, *Matrice sigilare*, nr. 13.737 (matrice din fier, de pe la mijlocul secolului al XIX-lea, având dimensiunile cca. 23 x 25 mm)



Fig. 7. „Semnului Distenției a Neprihănitei Slujbe”, pentru 12, 18, 24, 30, 36 și 42 de ani de slujbe – reconstituirea autorului



Fig. 9. „Semnul Onorific” pentru 25 de ani de serviciu militar (model 1872)
– colecția Muzeului Național de Istorie a României, nr. inv. 116.610